

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ»**

Студентки 2 курсу, 13м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та
адміністрування»
спеціалізації «Публічне управління
та адміністрування»

підпис студента

Грамма Тетяна
Володимирівна

Науковий керівник
кандидат економічних наук,
доцент

підпис керівника

Сонько Юлія
Анатоліївна

Гарант освітньої програми
доктор наук з державного
управління,
професор

підпис гаранта

Орлова Наталія
Сергіївна

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП

Розділ 1. Теоретичні основи стратегічного планування регіонального розвитку	6
---	---

1.1. Сутність, принципи та критерії стратегічного планування регіонального розвитку	6
---	---

1.2. Алгоритм стратегічного планування розвитку регіонів	15
--	----

Висновки до розділу 1	19
-----------------------	----

Розділ 2. Сучасний стан та тенденції у стратегічному плануванні Регіонального розвитку	21
--	----

2.1. Характеристика української практики державного стратегування регіонального розвитку	21
--	----

2.2. Порівняльний аналіз стратегій регіонального розвитку	30
---	----

2.3. Зарубіжний досвід розробки та реалізації регіональної стратегії	39
--	----

Висновки до розділу 2	50
-----------------------	----

Розділ 3. Перспективи підвищення ефективності стратегічного планування регіонального розвитку	53
---	----

3.1. Пріоритети діяльності Державного фонду регіонального розвитку	53
--	----

3.2. Напрями вдосконалення стратегій регіонального розвитку України	59
---	----

Висновки до розділу 3	62
-----------------------	----

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Зміна системи державного регулювання економіки за умов глобалізації та прояву кризових явищ в системі державного управління обумовлює необхідність удосконалення стратегічного управління соціально-економічним розвитком країни та її регіонів.

Процес інтеграції світової економіки посилює роль стратегічного планування на світовому, державному, регіональному та місцевому рівнях. На регіональному рівні посилюється роль економічної конкуренції між областями, що пов'язано із загостренням виробничих і ринкових відносин. В Україні регіони суттєво відрізняються за станом економічного, соціального та екологічного розвитку. Стратегічне планування регіонального розвитку дозволить зменшити диспропорції територіальних громад шляхом зосередження економічних ресурсів на досягненні пріоритетних цілей розвитку.

Фундаментальною основою проведеного дослідження стали праці таких українських вчених, як: Мочерного С., Васейчука Л., Жовнірчика Я. та таких зарубіжних вчених, як: Дунка М., Дімка Г., Кондратьєва М., Струmilіна С., Ковалевського М. та інших.

Актуальність. Питання стратегічного планування регіонального розвитку набуло актуальності ще у 2014 році, коли було розпочато процес децентралізації. У світовій практиці децентралізацію визнано одним з найбільш ефективних методів державної політики, який дозволяє найбільш ефективно реалізовувати потенціал місцевих територіальних громад шляхом надання переліку повноважень та фінансування з боку державних органів. Реформа децентралізації є складним економічним і політичним процесом, що визначає потребу розвитку стратегічного планування на макро- та мікрорівнях та обумовлює актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи.

До проблемних питань зокрема відносяться відсутність законодавчих норм щодо написання стратегій регіонів, перевантаження стратегій неперіоритетними

завданнями, відсутність нормативно-правової бази соціально-економічної політики регіонального розвитку.

Метою дослідження є проведення аналізу сучасного стану стратегічного планування на державному та місцевому рівнях в Україні, вивчення зарубіжної практики запровадження стратегічного планування та формулювання положень, що дозволять поєднати український та зарубіжний досвід.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність, принципи та критерії стратегічного планування регіонального розвитку;
- розглянути алгоритм стратегічного планування розвитку регіонів;
- проаналізувати сучасний стан та тенденції у стратегічному плануванні регіонального розвитку України;
- провести порівняльний аналіз стратегій регіонального розвитку;
- дослідити зарубіжний досвід розробки та реалізації регіональної стратегії;
- розглянути питання підвищення ефективності Державного фонду регіонального розвитку
- визначити перспективні напрями підвищення ефективності стратегічного планування регіонального розвитку.

Об'єктом дослідження є процес стратегічного планування регіонального розвитку в Україні, а **предметом** – теоретичні положення та практичні аспекти розробки та реалізації стратегій економічного розвитку на регіональному рівні.

Методи дослідження. З метою реалізації поставлених завдань використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: теоретичного узагальнення – для узагальнення положень, які охоплює тема стратегічного планування регіонального розвитку, у власні твердження (п.п. 1.1-1.2); систематизації – для здійснення теоретичного узагальнення та формування висновків щодо основ стратегічного планування (п.п. 1.1-1.2); аналізу та синтезу – для дослідження теоретичних і методичних, нормативно-правових засад стратегічного планування регіонального розвитку (п.п. 1.2); історично-логічний метод – для вивчення досвіду стратегічного планування в Україні та зарубіжних

країнах(п.п. 1.1 1.2, 2.1); статистичний метод – для дослідження соціально-економічного стану та фінансового планування на регіональному рівні (п.п. 2.1-2.2); пошуку шляхів удосконалення системи державного регулювання регіонального розвитку (п.п. 3.2-3.3); інші загальноприйняті методи.

Інформаційною базою дослідження є закони України, офіційна статистична звітність Державної служби статистики України, а також інформація, наведена у монографіях і наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та двох додатків. Основний зміст роботи викладено на 62 сторінках. Робота містить 7 рисунків, 7 таблиць. Список використаних джерел налічує 71 найменування.

Основні положення випускної кваліфікаційної роботи відображено у статті: Грамма Т. В. Ефективність функціонування державного фонду регіонального розвитку / Т. В. Грамма // Збірник наукових статей студентів. – 2018. – №2. – С. 356–362.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Сутність, принципи та критерії стратегічного планування регіонального розвитку

Термін «стратегія» бере свій початок з давньогрецької мови: *stratos* – військо, *ago* – веду. Першопочатково він означає мистецтво або науку бути полководцем. У переносному значенні – мистецтво керівництва суспільною та політичною боротьбою [8, с.99-102].

До управлінських термінів поняття «стратегія» увійшло у 50-х роках ХХ ст.

Стратегія – план дій в умовах невизначеності; перелік правил, згідно з якими їхні дії повинні залежати від обставин, включаючи природні події та дії інших людей [46, с. 475].

Стратегія – довготривалі, найбільш принципові, важливі установки, плани, наміри уряду, адміністрації регіонів, керівництва підприємств щодо виробництва, доходів і витрат, бюджету, податків, капіталовкладень, цін, соціального захисту [46, с. 358].

Під стратегією будемо розуміти комплекс дій органів державної влади та управління складними соціально-економічними системами щодо організації діяльності суб'єктів господарювання на шляху досягнення стратегічної мети соціально-економічного розвитку відповідних територіальних утворень, які окреслені на підставі оцінки та аналізу поточної ситуації та знаходять своє відображення у плані розвитку соціально-економічної системи.

Фахівці у галузі макроекономічного планування вказують на те, що «планували та прогнозували правителі народу ще в древні часи» [52, с. 15-16], проте стійкі відносини у цій сфері, розгалужений категорійний апарат, яким оперують сьогодні, сформувався за часів панування ринково-капіталістичних

відносин. В ці часи були вдосконалені методи довгострокового та оперативного планування виробництва на підприємстві, що стало міцною базою формування інституту прогнозування, програмування та планування соціально- економічного розвитку в масштабах суспільства.

В економічних словниках планування визначається як «складова частина управління, що полягає у розробці та практичній реалізації документів – планів, які визначають майбутній стан економічної системи, а також шляхи, способи та заходи досягнення цього бажаного стану» [52, с. 386]. За визначенням американських дослідників Дунок М. і Дімок Г., «планування – це визначення цілей, а потім з'ясування того, які дії потрібно вжити, хто має діяти, коли, в який спосіб і за які кошти, аби досягти бажаної мети» [69]. Відомий науковець з економічної теорії Мочерний С. В., визначає планування на макрорівні (макроекономічне планування) як форму управління народним господарством (а отже, форму державного регулювання економіки), що передбачає визначення цілей, розроблення (складання) планів та їх реалізацію (з урахуванням шляхів досягнення) на основі наукового передбачення, що базується на пізнанні економічних законів [28, с. 425].

Суттєвий внесок в напрацювання сукупного досвіду в сфері планування належить практиці централізованого планування Радянського Союзу та інших соціалістичних країн ХХ ст. Як відмічає дослідниця теоретично-методологічних основ планування Ускова Т. В., саме Радянський Союз був першою державою світу, де була реалізована на практиці основна ідея вчення К. Маркса про можливість планового керування народним господарством [64, с. 200]. У свою чергу це позначилося на тому, що більшість успіхів інтенсивного розвитку радянської економіки пов'язують саме з плануванням.

Становлення та вдосконалення методологічного інструментарію планування та прогнозування на макрорівні у Радянському Союзі пов'язано з іменами відомих представників російської економічної школи: М. Д. Кондратьєва, С. Г. Струмліна, В. М. Базарова, В. В. Леонтьєва та ін. Особливістю результатів процесу планування, тобто планів, був їх необов'язковий характер, виняток

становили окремі пріоритетні галузі. Проте, починаючи з 30-х років XX ст. плани набули директивного характеру. Поступово розширювалося коло об'єктів планування та коло планових показників. У другій половині минулого століття поряд з плануванням розвитку економіки значна увага приділялася і плануванню соціального розвитку. Проте ринкові трансформації початку 1990-х років змінили уявлення про шляхи розвитку економіки, відбулася відмова від планування соціально-економічного розвитку країни у цілому та її окремих соціально-економічних систем у зв'язку, як відмічають дослідники, з пануванням ідеї несумісності директивного плану та ринку [64, с. 207]. Перед урядом постало завдання перейти виключно до ринкових методів регулювання економічних процесів. Державне планування, хоч і не на довго, було майже повністю витіснене з практики державного управління (за винятком планування бюджету). Згодом знову повернулися до використання цього інструменту однієї з форм державного регулювання національної економіки, але вже за зразком закордонних країн.

Теоретико-методологічні основи планування, що були створені радянськими вченими-економістами, та практичний досвід СРСР стали основою для розробок в галузі макроекономічного планування та прогнозування в закордонних країнах, де, починаючи з кризи 30-х років, плани перетворюються на основний елемент системи державного регулювання економіки [48, с. 10]. Саме з цього етапу економічного розвитку, сфера макроекономічного планування все більше розширювалася, а необхідність застосування такого інструменту обумовлювалася макроекономічною нестабільністю, посиленням інтеграції різних господарчих одиниць та секторів економіки, зростанням екологічного напруження від діяльності приватних підприємств та ін. Як результат макроекономічне індикативне планування у країнах заходу почало займати все міцніші позиції серед механізмів державного регулювання економіки [70, с. 78] та пройшло у своєму розвитку через різні форми, що відповідають різним етапам державного регулювання економіки, досягнувши своєї стратегічної форми [64, с. 213]. Еволюція форм макроекономічного індикативного планування представлена на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Еволюція форм індикативного планування [64, с.214]

Індикативне планування є системою необов'язкових рекомендацій для суб'єктів ринкових відносин, визначає деякі пріоритети, які мають максимальну державну підтримку. Індикативне планування вважається найбільш поширеним засобом регулювання соціально-економічного розвитку в умовах ринкової економіки. Воно являє собою механізм координації інтересів і діяльності держави, підприємств, домогосподарств в умовах ринку. В індикативному плануванні виділяються такі типи планів: кон'юнктурний, структурний та стратегічний. Кон'юнктурна форма полягає у забезпеченні економічної рівноваги на ринку, тобто високої зайнятості, рівноваги платіжного балансу, стабілізації цін. Структурна форма індикативного планування полягає в тому, що для забезпечення розвитку пріоритетних галузей, які потребували значних інвестицій, держава планувала державні інвестиції, стимулювала приватні інвестиції та розробку кількісних завдань для галузі [49]. Стратегічна форма характеризується узгодженням інтересів суб'єктів усіх рівнів національної економіки у довгостроковій перспективі.

У наукових працях українських та іноземних дослідників визначення поняття "стратегічне планування" має різні формулювання. Під стратегічним плануванням регіонального розвитку розуміємо постійний поетапний процес визначення поточного стану та тенденцій розвитку об'єкта; бажаного стану, умов та якості розвитку; напрямів та шляхів досягнення бажаного стану; відповідальних виконавців і необхідних економічних ресурсів; моніторингу реалізації стратегічних та оперативних цілей і внесення за його результатами змін до Стратегії регіонального розвитку.

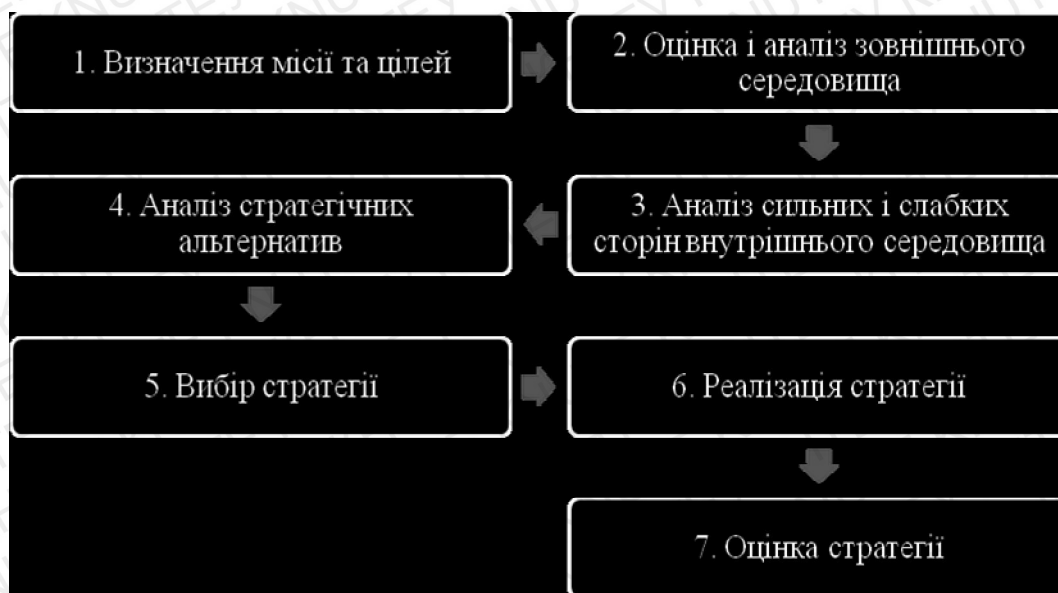

Рис.1.2. Етапи стратегічного планування

Джерело: власна розробка автора

За визначенням Організації Об'єднаних Націй, стратегічне планування – вид діяльності суб'єктів господарювання, територіальних органів виконавчої та законодавчої влади (органів місцевого самоврядування, адміністрацій регіонів, регіональних асоціацій), державних органів виконавчої та законодавчої влади, які беруть участь у підготовці проектів стратегічних рішень у вигляді прогнозів на термін більш ніж декілька років, програм та планів, що передбачають висування конкретної мети, та стратегій поведінки відповідних суб'єктів управління, реалізація яких забезпечує їх ефективне функціонування в довготривалій перспективі з урахуванням наявних ресурсів, вибору пріоритетів їх використання

з урахуванням змін зовнішнього середовища [59]. Слід вказати на те, що розуміння стратегічного планування в Радянському Союзі та в країнах західної Європи дещо відрізняються між собою. За радянських часів планування зосереджувалося на намаганні планувати та змінювати зовнішнє середовище відповідно до цілей держави. В закордонному контексті стратегічне планування – спроба контролювати зовнішнє середовище, сприймаючи його таким, яким воно є, без намагання адміністративними інструментами змінити його. Основне завдання зводилося до гнучкого пристосування діяльності державних інституцій у досягненні своїх цілей до середовища, що трансформується [62, с. 3].

Під стратегічним плануванням слід розуміти неперервний процес планової діяльності органів державної влади та управління різних ієрархічних рівнів щодо визначення цілей, пріоритетів та завдань розвитку соціально-економічної системи на середньострокову та довгострокову перспективу з одночасним формуванням основ механізму їх реалізації та прогнозних значень економічних та соціальних показників, які здатні характеризувати результати впровадження планованих стратегічних заходів, що дозволить відстежити заплановані заходи та в разі необхідності відкоригувати їх на шляху досягнення стратегічної мети [53]. Результатом такого процесу є стратегія розвитку як гнучкий інструмент довгострокової орієнтації управлінських владних структур на досягнення перспективного бачення майбутнього соціально-економічної системи, опрацьованого з урахуванням адаптації до мінливого зовнішнього середовища.

Для забезпечення високої ефективності стратегічного планування регіонального розвитку, процес планування ґрунтується на наступних принципах, які покладені в його основу:

1. Цілеспрямованість – чітке формулювання мети та обґрунтування стратегічних цілей і пріоритетів.
2. Результативність – спрямування всіх заходів, внесених до стратегії, на досягнення поставлених цілей
3. Ефективність – досягнення запланованих результатів з найменшими витратами ресурсів.

4. Пріоритетність – включення до стратегії головних напрямків, реалізація яких дасть змогу забезпечити гармонійний розвиток території.
5. Єдність – узгодження всіх документів системи державного стратегічного планування за цілями розвитку, завданнями та заходами, узгодженість стратегій, планів і програм розвитку на державному, регіональному та місцевому рівнях.
6. Законність – відповідність Конституції та законам України, міжнародним договорам.
7. Гласність – забезпечення вільного доступу громадськості, широке висвітлення у ЗМІ інформації, що визначає державну регіональну політику. Інформація про цілі, пріоритети та показники таких документів використовується суб'єктами господарювання для планування своєї діяльності.
8. Партнерство – узгодження цілей, пріоритетів, завдань, заходів і дій між міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, об'єднаннями громадян, суб'єктами господарювання в процесі формування та реалізації державної регіональної політики.
9. Соціальність – при формуванні стратегічних цілей розвитку території, механізмів їх реалізації пріоритетними повинні бути інтереси населення, вирішення проблем підвищення якості та умов життя.
10. Сталого розвитку – задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь.
11. Рівність – дотримання прав та врахування інтересів територіальних громад і суб'єктів господарювання незалежно від форми власності.
12. Ситуаційність – формування концепції регіонального розвитку з урахуванням можливих змін зовнішнього середовища, які можуть зумовити коректування цілей, пріоритетів і механізмів їх реалізації.

13. Об'єктивність – розроблення всіх документів, що визначають державну регіональну політику, на основі реальних показників, яких реально досягти та які можливо оцінити.
14. Дотримання загальнодержавних інтересів – міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та Верховна Рада Автономної Республіки Крим розробляють документи державного стратегічного планування виходячи з потреби у забезпеченні реалізації загальнодержавної соціально-економічної політики [53].

Відповідно до цілей розвитку регіонів будується система критеріїв (характеристик розвитку) і показників, якими вимірюються ці критерії. Незважаючи на деякі відмінності між країнами і регіонами в ієрархії цінностей і в цілях розвитку, міжнародні організації оцінюють ступінь розвитку країн і регіонів за деякими універсальними інтегральними показниками. Одним із таких показників є індекс розвитку людини, розроблений в рамках Програми розвитку ООН [49].

При цьому для розрахунку використовуються три показники економічного розвитку: очікувана тривалість життя при народженні, інтелектуальний потенціал (грамотність дорослого населення і середня тривалість навчання), величина душевого доходу з урахуванням купівельної спроможності валюти і зниження граничної корисності доходу. Поряд з інтегральним показником, яким є індекс розвитку людини, можна використовувати і окремі показники розвитку регіонів. Серед них: національний дохід на душу населення, рівень споживання окремих матеріальних благ, ступінь диференціації доходів, тривалість життя, рівень фізичного здоров'я та освіти. Особливу роль у визначенні рівня економічного розвитку регіону мають традиційні показники, що описують рівень виробництва і споживання благ і зростання цього рівня в розрахунку на душу населення: валовий національний продукт (ВНП), валовий внутрішній продукт (ВВП), реальний ВНП на душу населення, темпи зростання цих показників [49].

Для оцінки динаміки розвитку доцільно використовувати показники, що характеризують темпи економічного зростання в регіоні. У першу чергу це темпи доходу на душу населення, продуктивності праці, а також темпи структурної деформації виробництва і суспільства. Вплив на темпи економічного зростання – життєво важливе питання для економічної політики як країни в цілому, так і окремого регіону. Отже, на рівні регіону доцільно розглядати такі критерії і відповідні їм показники соціально-економічного розвитку: ВВП або ВВП (як абсолютна величина і в розрахунку на душу населення) і темпи зростання цих показників; середній рівень доходів населення і ступінь їх диференціації; тривалість життя; рівень охорони здоров'я, якості медичних послуг, освіти; споживання матеріальних благ і послуг; стан навколишнього середовища; розвиток малого бізнесу; культурне збагачення людей [49].

Для характеристики рівня соціально-економічного розвитку регіону можна розглядати запропоновані відомим ученим М. Некрасовим як узагальнюючі показники:

- сукупний суспільний продукт – загальний обсяг виробництва матеріальних благ і послуг у галузях матеріального виробництва, його галузева і вартісна структура;
- чисту продукцію регіону – новостворена вартість, як основна характеристика вимірювання ефективності регіональної економіки;
- використаний національний дохід – частка регіону в споживанні;
- кінцева продукція регіону – частина сукупного суспільного продукту, яка забезпечує формування фонду споживання, накопичення та відшкодування використаних основних фондів, а також йде за межі регіону, тобто в неї входить частина проміжного продукту, яка йде і використовується за межами регіону;
- необхідний і додатковий продукт (необхідний – зарплата і відповідні виплати, додатковий – прибуток, податок на додану вартість і різні платежі за використовувані ресурси);

– показники ефективності – матеріаломісткість, фондомісткість, трудомісткість [49].

Стратегічне планування в системі державного управління соціально-економічним розвитком слід сприймати як неперервний процес планової діяльності органів державної влади та управління щодо визначення цілей, пріоритетів та завдань розвитку соціально-економічної системи (країни, регіонів, та інших адміністративно-територіальних утворень) на середньострокову та довгострокову перспективу з одночасним формуванням основ механізму їх реалізації. Втіленням результатів такого процесу планової діяльності владних структур є стратегія розвитку соціально-економічної системи відповідного ієрархічного рівня управління, як комплекс дій органів державної влади та управління складними соціально-економічними системами щодо організації діяльності суб'єктів господарювання на шляху досягнення головної стратегічної мети управління – підвищення рівня та якості життя населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

1.2. Алгоритм стратегічного планування розвитку регіонів

На думку Л. Васейчук, нормативно-правова база стратегічного планування регіонального розвитку в Україні не відповідає реаліям, є процесом розпорошеним та неузгодженим та перебуває на стадії вдосконалення. У цьому контексті прийняття Закону України «Про державне планування розвитку в Україні», в якому буде визначено єдиний підхід до процесу планування, чітко визначені основні поняття, строки та виконавці, є вкрай необхідним [4]. Цю думку частково поділяє і Я. Жовнірчик зазначаючи, що сутність стратегічного планування на регіональному рівні полягає в тому, що планування здійснюється «від майбутнього», а не «від досягнутого». Відповідно, стратегічний підхід до регіонального розвитку допомагає свідомо уявити, що і навіщо робити і чого не треба робити; орієнтує на осмислення місцевого розвитку крізь призму головної мети; розглядає територію у контексті її зовнішнього середовища і концентрує

увагу на зміцненні позицій у нестабільному оточенні; спрямовує щоденні рутинні дії на осмислений рух до заданої цілі [12].

На думку автора, нормативно-правова база стратегічного планування регіонального розвитку на сьогодні знаходиться на стадії формування, і в подальшому можна тут очікувати появи цілої низки нових документів та методичних розробок [12]. У контексті євроінтеграційних процесів варто зауважити, що ще у 2000 році Програмою інтеграції України до Європейського Союзу було визначено головні завдання «нової регіональної політики» в державі, що полягали у збалансуванні та оптимізації регіонального соціально-економічного розвитку та стимулюванні євроінтеграційних зусиль на регіональному рівні.

Реалізація цілей стратегії залежить від відповідності правил діяльності поставленим цілям. Алгоритм забезпечення ефективності регіонального управління є таким.

1. Встановлення цілей розвитку господарського та соціального комплексу регіону. Цілі розвитку формуються на основі визначення головних проблемних сфер господарського та соціального комплексу регіону. Загальним критерієм ефективності можна вважати ступінь наближення господарської системи та соціальної сфери до стандартів сталого збалансованого розвитку.
2. Усунення суперечностей стратегічних цілей. Цілі та пріоритети, спрямовані на максимізацію економічного ефекту, не завжди відповідають досягненню інших цілей – дотримання екологічної безпеки, зростання рівня соціального забезпечення населення та підвищення обсягів соціальних виплат. Подолання суперечностей полягає у визначенні черговості, пріоритетності цілей та встановленні різних часових параметрів їх досягнення. Це дозволить узгодити та забезпечити фінансування необхідних заходів, поступово досягти всіх визначених у стратегії цілей [58, с.21-22].
3. Визначення способів, механізмів та інструментів досягнення цілей.

Досягнення кожної стратегічної мети потребує розроблення організаційних заходів за такою схемою.

1. Встановлення кількісних та якісних параметрів мети.
2. Вибір механізмів досягнення цілей на основі комплексного застосування правових, адміністративних, економічних, інституційно-організаційних, пропагандистських (іміджевих) важелів впливу.
3. Опрацювання та застосування різного роду інструментів: податкових, пільгових, амортизаційних, кредитних тощо.
4. Встановлення суб'єктів, що забезпечують досягнення цілей: тих, хто безпосередньо реалізує стратегічні цілі, та тих, хто контролює цей процес. Виконання заходів щодо забезпечення цілей сталого розвитку та реалізація цілей стратегічного розвитку є компетенцією органів державної влади, органів місцевого самоврядування, галузевих міністерств та профільних органів, а також виконавців, визначених галузевими програмами розвитку регіону.
5. Визначення ефективності регіонального управління [58, с. 21-22].

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, з метою врахування у Державній стратегії регіонального розвитку України інтересів суб'єктів регіонального розвитку повідомляє через засоби масової інформації про початок роботи над проектом Державної стратегії регіонального розвитку України та визначає для суб'єктів регіонального розвитку термін і форму подання пропозицій; проводить (за необхідності) консультації з суб'єктами регіонального розвитку для узгодження позицій; оприлюднює звіт про результати розгляду пропозицій суб'єктів регіонального розвитку до проекту Державної стратегії регіонального розвитку України. Реалізація Державної стратегії регіонального розвитку України здійснюється у два етапи шляхом розроблення та виконання Плану заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України [42].

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, здійснює моніторинг реалізації Державної стратегії

регіонального розвитку України та через три роки після початку її реалізації подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо коригування (за необхідності) її завдань та заходів, продовження періоду дії. Після закінчення періоду дії Державної стратегії регіонального розвитку України центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, готує підсумковий звіт про її виконання [42].

Стратегічне планування регіонального розвитку повинно продовжуватися розробленням та регулярним коригуванням цільових програм, переглядом переліку та змісту заходів їх виконання на основі постійного контролю та оцінки змін, які відбуваються ззовні та всередині. Стратегічне планування регіонального розвитку як безперервний процес після затвердження Стратегії продовжується моніторингом виконання визначених завдань і досягнення поставлених цілей, коригуванням стратегічних пріоритетів та операційних цілей тощо.

Питання стратегічного планування регіонального розвитку вивчається науковцями всього світу, які підкреслюють його значення для соціально-економічного розвитку громадянського суспільства будь-якої країни. Одним з головних тверджень є те, що має бути чітко прописаний механізм реалізації запланованих стратегічних завдань в єдиному документі. Для стандартизації процесу написання, реалізації Стратегії та контролю досягнутих результатів, важливим є створення нормативно-правової бази, яка дозволяє уникати суперечностей у положеннях документу та прискорює процес його реалізації. Враховуючи дослідження українських та зарубіжних науковців, практичний досвід країн Європи, керуючись алгоритмом стратегічного планування, одним з головних завдань українських державних службовців є написання Закону «Про стратегічне планування регіонального розвитку», який охоплювати положення про підготовку, написання, реалізацію та контроль результатів державної Стратегії.

Висновки до розділу 1

1. Стратегічне планування в системі державного управління соціально-економічним розвитком слід сприймати як неперервний процес планової діяльності органів державної влади та управління щодо визначення цілей, пріоритетів та завдань розвитку соціально-економічної системи на середньострокову та довгострокову перспективу з одночасним формуванням основ механізму їх реалізації. Втіленням результатів такого процесу планової діяльності владних структур є стратегія розвитку соціально-економічної системи відповідного ієрархічного рівня управління, як комплекс дій органів державної влади та управління складними соціально-економічними системами щодо організації діяльності суб'єктів господарювання на шляху досягнення головної стратегічної мети управління – підвищення рівня та якості життя населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці.
2. Стратегічне планування регіонального розвитку повинно поєднувати розроблення та регулярне коригування цільових програм, перегляд переліку та змісту заходів їх виконання на основі постійного контролю та оцінки змін, які відбуваються ззовні та всередині.
3. Стратегічне планування регіонального розвитку як безперервний процес після затвердження Стратегії продовжується моніторингом виконання визначених завдань і досягнення поставлених цілей, коригуванням стратегічних пріоритетів та операційних цілей тощо.
4. Для стандартизації процесу написання, реалізації Стратегії та контролю досягнутих результатів, важливим є створення нормативно-правової бази, що дозволяє уникати суперечностей у положеннях документу та прискорює процес його реалізації. Враховуючи дослідження українських та зарубіжних науковців, практичний досвід країн Європи, керуючись алгоритмом стратегічного планування, одним з головних завдань український державних службовців є написання Закону «Про стратегічне планування

регіонального розвитку», який охоплювати положення про підготовку, написання, реалізацію та контроль результатів державної Стратегії.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ У СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

2.1. Характеристика української практики державного стратегування регіонального розвитку

Початок практики стратегічного планування регіонального розвитку в Україні можна пов'язати із децентралізацією влади та реформою державного управління, що передбачає передання повноважень і відповідних фінансових ресурсів для розвитку територій на місцевий рівень. В історії незалежної України можна виокремити два стратегічних орієнтири розвитку держави, економіки та суспільства, а саме:

- 1) до середини 2000-х років – перехід від планової до ринкової економіки;
- 2) із середини 2000-х років й донині – інтеграція до Європейського Союзу.

У формалізованому вигляді стратегічні пріоритети почали оформляти, починаючи з такого документа, як:

- Програма «Україна-2010», надалі – Послання Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки»;
- Стратегія економічного і соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» (2004-2015 рр.);
- Стратегія сталого розвитку «Україна-2020».

Позитивно оцінюючи започаткування практики стратегічного планування в незалежній Україні, варто констатувати, що зміст і структура зазначених документів не містить механізмів досягнення задекларованих цілей розвитку, а самі строки їх досягнення не узгоджуються з необхідними ресурсами.

Загалом, стратегічне планування регіонального розвитку в Україні запроваджено Законом України «Про стимулювання розвитку регіонів» від

8 вересня 2005 р. № 2850-IV, зокрема щодо затвердження Кабінетом Міністрів України державної стратегії регіонального розвитку та відповідними органами державної влади регіональних стратегій розвитку. Нормативно-правові засади стратегічного планування регіонального розвитку визначалися Постановою КМУ від 16 листопада 2011 р. № 1186 [37], що втратила чинність у зв'язку з прийняттям Постанови КМУ «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» від 11 листопада 2015 р. № 932 [38].

В українській практиці розроблення регіональних стратегій розвитку можна виділити два періоди, а саме: 2006-2015 рр. та 2015-2020 рр. (Додаток А, таблиця 1) Так, у 2006 р. затверджено Державну стратегію регіонального розвитку України на період до 2015 р. та регіональні стратегії розвитку більшості областей держави, а у 2014 р. – Державну стратегію регіонального розвитку України на період до 2020 р. та у 2015 р. – більшість регіональних стратегій розвитку на період до 2020 року [36].

Процес ефективного стратегічного планування розвитку регіону можна розподілити на такі етапи (рис.2.1).

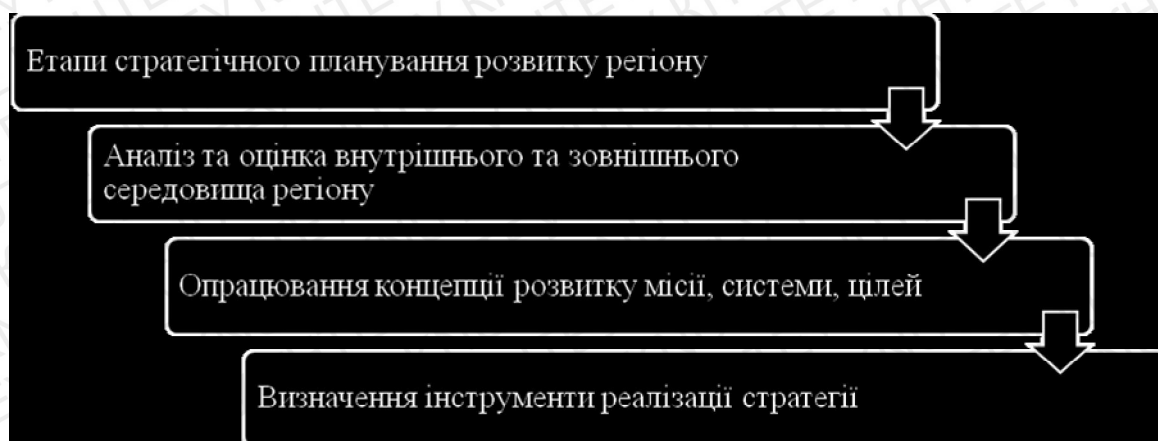

Рис. 2.1. Процес ефективного стратегічного планування розвитку регіонів [29, с. 2-3]

Ефективність управління економікою області нерозривно пов'язана з максимальним використанням існуючих можливостей, переваг, прогресивних

методів та сильних сторін області (які залежать, передусім, від економіко-географічного положення; раціонального використання ресурсних можливостей) і водночас з мінімізацією ризиків, загроз та слабких сторін в економічному розвитку області, тому першим кроком виділяється саме аналіз та оцінка регіонального стану.

На другому етапі відбувається створення та опрацювання концепції розвитку регіону. Процес стратегічного планування не передбачає єдиних підходів, методів та процедур, оскільки територіальні громади відрізняються між собою географічними характеристиками, наявними ресурсами, потужністю економічної активності, соціальною організацією життєдіяльності населення, ефективністю діяльності органів місцевої влади. При цьому варто наголосити на тому, що методику стратегічного планування розвитку територіальної громади необхідно обирати та розробляти на основі прагматичного відбору елементів різних концепцій і методик та їх синтезу з метою забезпечення необхідної гнучкості, відносної свободи дій у виборі механізму та інструментів реалізації стратегії в специфічних соціально-економічних умовах життєдіяльності територіальної громади.

На третьому етапі стратегічного планування регіонального розвитку відбувається визначення можливих шляхів, інструментів впровадження розробленого плану та створення найліпших умов для його реалізації. Реальність виконання стратегії регіонального розвитку в основному залежить від ресурсного забезпечення пріоритетних для кожного окремого регіону напрямків розвитку, а ефективність її реалізації залежить від ступеня узгодженості законодавства щодо регіонального розвитку і від того, наскільки правильно поставлені та структуровані стратегічні завдання [29, с. 2-3].

Виходячи з послідовності стратегічного планування розвитку регіонів можна виділити наступні вимоги до ефективного та адекватного планування (рис.2.2).

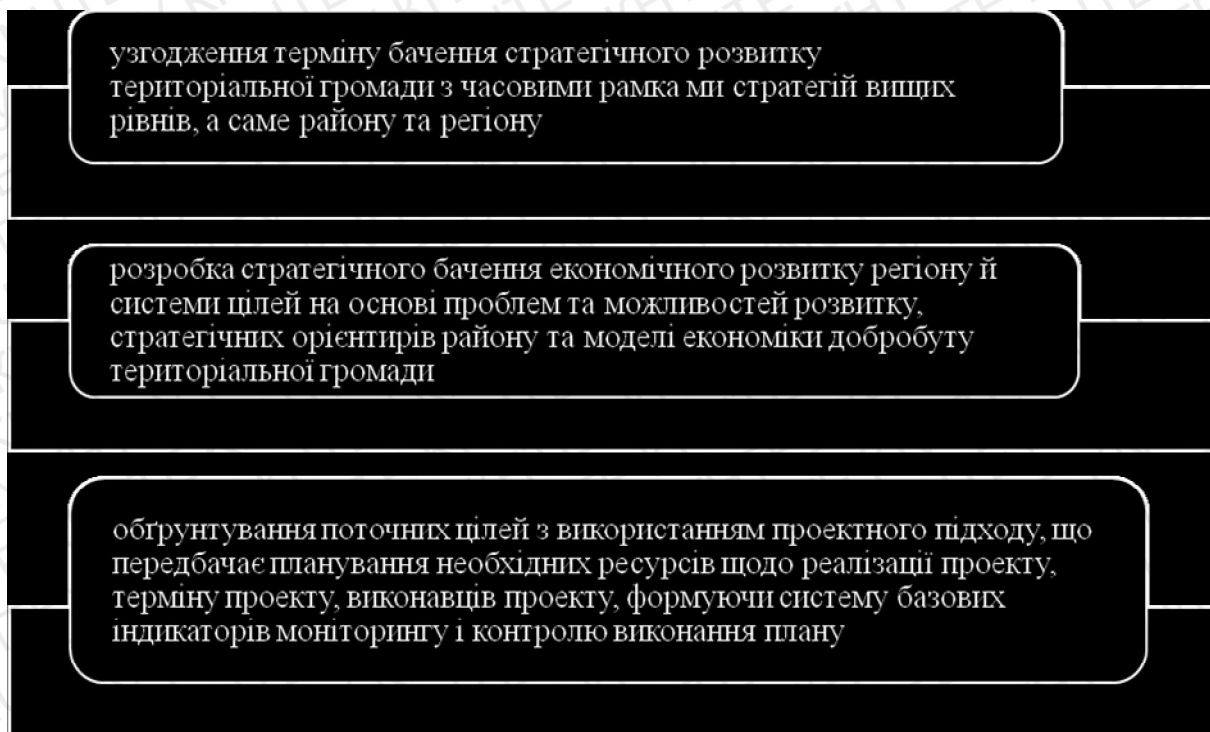

Рис.2.2. Вимоги до стратегічного планування розвитку регіонів [29, с.4]

До компетенції регіональної та місцевої влади закономірно переходять функції планування та прогнозування соціально-економічного розвитку відповідних територій. Якщо за часів планово-централізованої економіки планування розвитку території здійснювалось союзними чи республіканськими структурами, то за сучасних умов регіони повинні самостійно, з урахуванням інтересів населення відповідної території, визначати економічні перспективи та управляти економічним розвитком. На жаль, сьогодні переважають стихійність та різний рівень інтенсивності опанування новими функціями регіональною владою. В числі причин такої ситуації варто відзначити: відсутність єдиної загальнодержавної стратегії та тактики децентралізації управління; брак відповідних професійних знань та досвідчених фахівців з економічного розвитку в регіонах; низький рівень досвіду регіонального управління в умовах ринкової економіки тощо [54, с. 12-14].

В багатьох українських містах та регіонах планування економічного розвитку здійснюється лише на короткостроковий період, як правило, на один рік. Перелік проблем, які вирішуються річним планом соціально-економічного

розвитку регіону, обмежується поточними, такими, що вирішують нагальні потреби життєзабезпечення населення [45, с.14-19].

Одним із принципів стратегічного планування регіонального розвитку є гнучкість, тобто коригування регіональної стратегії розвитку відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі завдяки готовності відповідальних за розроблення (Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації [42]) та затвердження (Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради) Стратегії, уточнення її змісту. Відповідно до інформації, розміщеної на офіційних сторінках 24-х обласних державних адміністрацій, внесення змін через оновлення та актуалізація Стратегій відбувається лише в окремих областях.

Загалом, в українській практиці при плануванні регіонального розвитку основна увага приділяється розробленню Стратегії (документа) та недостатньо Плану реалізації. Логіка традиційного підходу базується на розумінні того, що якщо розроблено якісний документ, то його реалізація відбуватиметься автоматично та результативно. В Україні механізми та інструменти проведення систематичного (відповідно до українського законодавства щорічного) моніторингу результативності реалізації Стратегії розробляються формально та декларативно.

Технократичний підхід переважає під час стратегічного планування регіонального розвитку в Україні, що не сприяє формуванню суспільної відповідальності за ідентифікацію, пріоритезацію та розв'язання регіональних проблем. Стратегії розробляються за принципом «зверху вниз» працівниками департаментів економіки обласних державних адміністрацій із незначним залученням працівників районних державних адміністрацій, спеціалістів на децентралізованих рівнях управління і партнерів із громадянського суспільства.

В Україні Стратегії розробляються переважно на неявному припущенні, що розробники володіють необхідною інформацією та методами, які можуть бути виконані в повному обсязі від початку до завершення планування. Практично більшість розроблених Стратегій реалізуються декларативно і формально. Вони

недостатньо гнучко сформульовані, щоб адаптувати реалізацію до змінних обставин. Необхідність у гнучкості та постійній адаптації Стратегії до змінних обставин стала все більш очевидною у другій половині 1970-х років (після першої нафтової кризи) та впродовж 1980-х років, коли загальне економічне середовище стало більш нестабільним і непередбачуваним. Недостатня увага у стратегічному плануванні регіонального розвитку приділяється моніторингу та урахуванню постійно змінних умов. Стратегічне планування регіонального розвитку як безперервний процес після затвердження Стратегії продовжується моніторингом виконання визначених завдань і досягнення поставлених цілей, коригуванням стратегічних пріоритетів та операційних цілей тощо. Успіх стратегічного планування регіонального розвитку можливий за умови тісної співпраці, узгодженості дій і координації ресурсів органів державної регіональної влади та місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємцями та науковцями, консолідації зусиль усієї спільноти регіону [67, с. 182].

Стратегічне планування регіонального розвитку повинно продовжуватися розробленням та регулярним коригуванням цільових програм, переглядом переліку та змісту заходів їх виконання на основі постійного контролю та оцінки змін, які відбуваються ззовні та всередині [22, с. 73]. Для цього в органах державної регіональної влади та місцевого самоврядування потрібний відділ відповідного функціонального призначення. Базовість Стратегії щодо інших програмних документів – програм соціально-економічного розвитку області, цільових програм, бюджетів у системі програмних документів регіонального розвитку сприяє комплексному та всебічному регіональному розвитку. Стратегія є основоположним (базисним) документом, на основі та з урахуванням якого розробляються програми, проекти, плани, бюджети (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Програмні документи регіонального розвитку

Вид	Основний зміст і взаємозв'язок документів
Довгострокові (понад 5 років)	Розробляються з урахуванням Державної стратегії регіонального розвитку. Визначають пріоритети, стратегічні цілі та завдання регіонального розвитку, структурні пропорції економіки та соціальної сфери
Середньострокові (до 5 років)	Розробляються з урахуванням положень довгострокових документів. Визначають пріоритети соціально-економічного розвитку, напрями дій та заходи на середньострокову перспективу з метою досягнення довгострокових цілей
Короткострокові (1 рік)	Розробляються з урахуванням середньострокових програмних документів та їх ієрархії (наприклад, національного, обласного та місцевого рівня). Визначають завдання, заходи та джерела розвитку на наступний календарний рік

Джерело: власна розробка автора

Розроблення та реалізація окремих соціально-економічних програм без існування базисного документа – Стратегії, що визначає пріоритети та завдання на довгострокову перспективу, сприяє диспропорційності та фрагментарності регіонального розвитку. Натомість, об'єднання в одному документі – Стратегії, взаємопов'язаних і взаємоузгоджених між собою стратегічних цілей, оперативних цілей і завдань регіонального розвитку перетворює уявлення та розуміння про те, яким має бути регіон, на практичне керівництво до дії усіх зацікавлених сторін.

Наявність Стратегії дає змогу усунути фрагментарність у фінансуванні та розподілення економічних ресурсів, фокусує усі зацікавлені сторони на пріоритетах розвитку регіону.

Серед основних чинників низької результативності стратегічного планування регіонального розвитку в Україні – формальне сприйняття Стратегії як документа, що визначає основні напрями та пріоритети розвитку на тривалу перспективу, нехтування ключовими принципами розроблення та реалізації стратегії регіонального розвитку, зокрема інформаційної відкритості процесу стратегічного планування та залучення усіх зацікавлених сторін (представників бізнесу та громадського сектора) до цього процесу. Мають місце й такі чинники, як:

- низький рівень володіння інструментарієм стратегічного планування;
- недостатня чисельність кадрового забезпечення цього процесу на рівні регіонів держави;
- закріплення відповідальності за розроблення та реалізацію Стратегії виключно за органами влади;
- формальний підхід до оцінювання результативності реалізації стратегії регіонального розвитку.

Водночас, у процесі розроблення та реалізації Стратегії об'єктивно відбувається зміна традиційних, усталених правил і норм прийняття рішень, розподілу ресурсів і загалом управління розвитком території новими і прогресивними, що дозволяє досягти бажаного результату. Відповідно виникає суперечність між звичною щоденною діяльністю суб'єктів стратегічного планування, передусім працівників органів влади (державної регіональної влади та місцевого самоврядування) та новими для них завданнями, між усталеним баченням майбутнього у контексті вирішення поточних проблем і стратегічним мисленням у вимірі розв'язання масштабних пріоритетних завдань.

Варто зауважити, що наукові підходи до визначення стратегічних пріоритетів регіонального розвитку різняться. Так, у монографії «Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети» [7, с. 20]

визначені наступні стратегічні пріоритети регіональної політики України на сучасному етапі є:

- досягнення загальнонаціональної єдності та суспільного порозуміння в соціогуманітарному та суспільно-політичному середовищі регіонів України;
- пошук оптимальної моделі розподілу функцій і повноважень на різних рівнях влади;
- зміцнення матеріально-фінансових основ місцевого самоврядування та посилення соціального виміру бюджетної політики на місцевому рівні;
- становлення інноваційно-інвестиційної моделі розвитку як основи конкурентоспроможності регіонів;
- модернізація виробничої та соціальної інфраструктури регіонів;
- використання нових, більш ефективних форм міжрегіональної внутрішньої та зовнішньої взаємодії.

В доповіді «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році» [1, с. 201] першочерговими пріоритетами для України у сфері регіональної політики зазначено:

- забезпечення конкурентоспроможності громад, здатних на рівноправних засадах долучитися до євроінтеграційних процесів на місцевому рівні, брати активну участь у входженні на європейські ринки товарів, ресурсів, капіталів, робочої сили;
- впровадження комплексних реформ у базових секторах національної економіки; модернізація промислового виробництва та енергетичного сектору; розвиток конкурентного ринку послуг.

У цьому контексті необхідне ефективне поєднання галузевих і територіальних стимулів для соціально-економічного розвитку з урахуванням спеціалізації територій та перспектив диверсифікації їх економіки. Як було проаналізовано колективом науковців [36], в Україні система планування регіонального розвитку представлена стратегічними та програмними документами чотирьох рівнів: державного, регіонального, субрегіонального та базового.

Отож, для української практики стратегічного планування регіонального розвитку притаманні такі ознаки:

- недостатність кадрового забезпечення процесу стратегічного планування в органах державної регіональної влади та місцевого самоврядування;
- об'єктивна орієнтованість на оперативні (поточні) питання фахівців облдержадміністрацій;
- недостатність навичок з проект-менеджменту;
- невикористання принципу партисипативності, прозорості та публічності.

У процесі децентралізації влади та реформи державного управління в Україні доцільно передбачити створення відділу в органах державної регіональної влади та місцевого самоврядування, функціональним призначенням якого є стратегічне планування регіонального розвитку.

2.2. Порівняльний аналіз стратегій регіонального розвитку

В Україні система планування регіонального розвитку представлена стратегічними та програмними документами чотирьох рівнів: державного, регіонального, субрегіонального та базового. На загальнодержавному рівні стратегічні пріоритети розвитку для всіх регіонів України визначені в Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 385 від 6 серпня 2014 р. [36], та яка змінила діючу до цього Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2015 року. Передумовами розробки нової стратегії стала низка економічних, політичних та соціальних чинників, а саме:

- політична криза, яка докорінно змінила розміщення продуктивних сил;
- прагнення відповідності поточній стратегії регіонального розвитку ЄС і, як слідство, відповідність європейським стандартам в усіх сферах;
- розуміння необхідності держави відповідати світовим тенденціям розвитку, а саме: акцент на сільських територіях та сільському господарстві як перспективному напрямі виробки продовольства для держави, відкриття

можливостей для руху робочої сили, раціоналізація використання обмежених природних ресурсів [68, с.54].

Порівняльна характеристика стратегій регіонального розвитку міститься у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Порівняльна характеристика Державних стратегій регіонального розвитку до 2015 та до 2020рр.

Стратегічні завдання, визначені у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року	Цілі державної регіональної політики, визначені у Державній Стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року
Підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу	Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів
Забезпечення розвитку людських ресурсів	Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток
Розвиток міжрегіонального співробітництва	Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку
Пріоритети державної регіональної політики	

Джерело: складено автором на основі [38; 36]

Тобто, як видно із таблиці 2.2, Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року містить меншу кількість цілей, що дозволить сконцентрувати наявні фінансові ресурси на визначених пріоритетних напрямках. Реалізація Стратегії покликана забезпечити інтегрований підхід щодо формування і реалізації державної регіональної політики, який передбачає поєднання таких складових [32]:

- секторальної (галузевої) – виходячи з потенціалу кожного окремого регіону, буде визначена спеціалізація регіону в тому чи іншому напрямі,

- територіальної (просторової) – більше коштів буде спрямовано на підтримку менш розвинутих регіонів, у тому числі й сільської місцевості. Для людей такий підхід буде означати створення нових робочих місць у містах з високим рівнем безробіття;
- управлінської – стратегічне планування буде виконуватись не окремими управлінськими структурами, а єдиною системою стратегічного планування, яка буде не тільки розробляти стратегічні плани, а й виконувати прогнозування розвитку регіонів та держави.

Проаналізуємо стратегії регіонального розвитку деяких областей України. Стратегія розвитку Київської області на період до 2020 року розроблена на підставі Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів», з урахуванням Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року.

Стратегічні та операційні цілі розвитку Київської області на період до 2020 року є наступними (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Стратегічні та операційні цілі розвитку Київської області на період до 2020 року

Стратегічні цілі	Операційні цілі
Стійке економічне зростання на основі інноваційного розвитку багатогалузевої економіки	– створення нових та модернізація існуючих галузей економіки; – зростання конкурентоспроможності економіки периферійних районів; – створення умов для пріоритетного розвитку малого та середнього підприємництва; – розвиток туристичного потенціалу

Проовження таблиці 2.3

Висока якість життя людини	– збереження навколишнього природного середовища; – підготовка населення до життя та діяльності в умовах економіки, що змінюється; – забезпечення здорового способу життя людини; – забезпечення населення якісними житловокомунальними послугами; – розвиток культурного і духовного середовища, забезпечення патріотичного виховання населення
Збереження та розвиток територій	– підвищення рівня зайнятості сільського населення; – комплексний розвиток територій в інтересах територіального розвитку; – відродження економіки територій північної Київщини, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Джерело: складено автором на основі [55]

Як видно із таблиці 2.3, Стратегія побудована таким чином, що протягом її реалізації вона впливатиме на розробку програм соціально-економічного розвитку Київської області, поточне формування проектів регіонального розвитку, а також заходів у межах області на період до та після 2020 року.

В той же час, стратегічними цілями Стратегії регіонального розвитку Львівської області на період до 2020 року є наступними (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Стратегічні та операційні цілі розвитку Львівської області на період до 2020 року

Стратегічні цілі	Операційні цілі
Конкурентоспроможна економіка	– інвестиції та бізнес; – високотехнологічна промисловість; – наука та інновації
Якість життя	– безпека; – комфортне середовище; – розвиток особистості; – чисте довкілля; – децентралізація і місцеве самоврядування
Відкриті кордони	– міжнародне співробітництво; – транскордонна співпраця; – прикордонна інфраструктура
Розвинуте село	– економіка; – соціальні стандарти
Туристична привабливість	– туристична інфраструктура; – збереження архітектурної спадщини та розвиток мистецтва; – туристичні продукти

Джерело: складено автором на основі [56]

Обрані стратегічні цілі будуть реалізовані через систему операційних цілей. Їх реалізація передбачає конкретизацію операційних цілей та завдань як для соціально-економічної системи регіону загалом, так і для окремих територій – районів, територіальних громад, міст, селищ, сіл. Важливою стратегічною ціллю, яка забезпечуватиме прискорення соціально-економічного розвитку області, розглядається також використання чинника децентралізації публічної влади, реформування системи адміністративно-територіального устрою та місцевого

самоврядування. Вона не виділяється окремо, але відповідні операційні цілі, завдання та сфери реалізації включені практично до усіх розділів Стратегії.

Варто відзначити, що серед стратегічних цілей стратегії розвитку Львівської області на період до 2020 року, як і Київської області, ціль «конкурентоспроможна економіка» є базовою. Економіка Львівської області характеризується зношеністю виробничої бази, сформованої ще в середині минулого століття, технологічною відсталістю більшості великих промислових підприємств, зокрема видобувної галузі та, відповідно, низьким рівнем капіталізації, високим рівнем «тінізації» тощо [56].

Аналіз структури стратегічних, операційних цілей та завдань Стратегії розвитку Полтавської області до 2020 року міститься в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Стратегічні та операційні цілі розвитку Полтавської області

Стратегічні цілі	Операційні цілі
Розвиток людського капіталу	– покращення здоров'я та продовження тривалості активного періоду життя людини; – посилення можливостей працездатного населення до зайнятості в умовах змін; – створення комфортних та безпечних умов проживання населення; – створення ефективної системи самоврядування та соціальної активності населення
Підвищення ефективності використання економічного потенціалу регіону	– розвиток інноваційного та конкурентного виробничого сектору; – зміцнення малого і середнього підприємництва; – забезпечення енергобезпеки, формування енергоефективних громадського, аграрного та промислового секторів; – реалізація туристичного потенціалу регіону

Розвиток сільських територій	– збільшення доходів домогосподарств у сільській місцевості; – розвиток сільських територій та периферії навколо малих міст; – забезпечення збалансованого розвитку районів
------------------------------	---

Джерело: складено автором на основі [57]

Як бачимо, на першому місці в Стратегії розвитку Полтавської області – розвиток людського капіталу, на відміну від двох попередніх Стратегій, де на перший план виноситься економічний розвиток регіону. Стратегія зосереджується на операційних цілях і заходах, які можуть бути здійснені за допомогою цільового впливу органів місцевої влади за активної підтримки держави (субвенції на соціально-економічний розвиток регіонів, цільові субвенції, фінансування з Державного фонду регіонального розвитку), узгодженої програми допомоги донорів і приватних інвестицій.

Порівняльний аналіз пріоритетів, сформульованих у регіональних стратегіях окремих регіонів, міститься у Додатку Б (додаток Б, таблиця 2). Аналіз стратегій соціально-економічного розвитку окремих регіонів дозволяє виявити низку проблем у формулюванні стратегічних пріоритетів, що перешкоджають реалізації цілей розвитку регіону. Можна відзначити значні відмінності у пріоритетах, що були визначені для регіонів у ДСРР-2015 та ДСРР-2020, та у стратегіях вказаних регіонів. Так, проблемами формулювання пріоритетів у чинних регіональних стратегіях є наступні [27, с.17-19]:

- відсутність єдиного підходу до визначення пріоритетів у всіх стратегіях регіонального розвитку в Україні. У ДСРР-2020 втілений переважно галузевий підхід до визначення пріоритетів. Так, пріоритетами визнано ефективний розвиток певної галузі чи виду діяльності – промисловості, сільського господарства, курортно-рекреаційної сфери і т.п.;

- відсутність процедури, за якою визначається пріоритет, що призводить до того, що «пріоритет» не є значущим для розвитку території, не створює довгострокові стимули для розвитку регіонів. Формулювання пріоритету, як «сільське господарство і агропромисловий комплекс» у первинних стратегіях не давало відповіді на питання, яким чином і з якою метою розвивати АПК, натомість перетворення цього пріоритету на «створення кластерів в АПК за рахунок розвитку високотехнологічного агропромислового виробництва» (наприклад, у стратегії Сумської області) одразу акцентує увагу на механізмі, за яким буде розвиватися агропромисловий комплекс;
- неузгодженість пріоритетів регіонального розвитку із пріоритетами, визначеними у Державній стратегії регіонального розвитку;
- недостатній зв'язок регіональних пріоритетів регіону із пріоритетами розвитку сусідніх регіонів у контексті активізації міжрегіонального та транскордонного співробітництва;
- неврахування інтересів бізнесу та громадян при розробці стратегій внаслідок обмеженості переліку суб'єктів розробки регіональних стратегій. Коло фахівців, які долучалися до розробки первинних регіональних стратегій, як правило, обмежувалося однією науково-дослідною установою (колективом авторів-науковців) та місцевим органом виконавчої влади, відповідальним за розробку стратегії. Тим самим була зменшена можливість відображення у стратегіях інтересів представників центральних органів влади, науково-аналітичних установ, бізнес-кіл, громадськості та й взагалі усіх осіб, представників громади, зацікавлених у стабільному розвитку регіонів;
- нечітке визначення або взагалі відсутність механізмів фінансування стратегічних пріоритетів регіонального розвитку. Комплексне формулювання стратегічних пріоритетів регіонального розвитку та завдань щодо їх досягнення не є дієвим без чіткого визначення джерел і способів фінансування пріоритетів. У первинних стратегіях способи фінансування

пріоритетів, як правило, вказувались абстрактно, без прив'язки до конкретних завдань. Це призводило до неможливості визначення порядку і способів фінансування пріоритетів і, як наслідок, до розпорошення обмежених коштів на фінансування завдань, що не мали прямого впливу на вирішення комплексних, стратегічних проблем регіонального розвитку. Поряд з цим, у питаннях фінансування акцент робився на бюджетні кошти, яких завжди є обмаль, водночас необхідність пошуку додаткових джерел не прописувалася. У стратегіях конкретних регіонів питанням фінансування пріоритетів регіонального розвитку, визначенню джерел фінансування пріоритетів приділялася значна увага.

Наступним рівнем стратегування після регіонального є субрегіональний рівень [61, с. 81]. Базовий рівень стратегічного планування представлений стратегіями окремих міст, районів, сіл. Головна проблема цього рівня полягає у відсутності стратегій розвитку більшості сіл України, а до розробки стратегій розвитку територіальних спільнот базового рівня не залучається громада та бізнес. На субрегіональному рівні акцент робиться на створенні комфортних умов життя; створення умов для розвитку малого і середнього бізнесу.

Проаналізувавши стратегії регіонального розвитку різних рівнів, з'ясовуємо, що до національних пріоритетів відносяться [36]:

- підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів;
- територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток;
- ефективне управління в сфері регіонального розвитку.

Отже, проведений порівняльний аналіз виявив загальні проблеми стратегічного планування розвитку регіонів. Завдання, окреслені в державних стратегічних та програмних документах, досить декларативні. Поставленим стратегічним завданням, пріоритетам і послідовності їх виконання бракує чіткої причинно-наслідкової взаємоузгодженості, а також системи механізмів та інструментів досягнення окреслених завдань, що створює потребу в окремих деталізуючих документах, до яких відносять середньо- і короткострокові загальнонаціональні програми діяльності урядів, річні плани заходів реалізації

Державної стратегії, довгострокові стратегії розвитку регіонів і угоди щодо регіонального розвитку.

Крім того, не зважаючи на те, що всі українські регіони мають регіональні стратегії, вони затверджені у різний час, мають різний ступінь деталізації, відрізняються за структурою. Плани реалізації регіональних стратегій або відсутні взагалі, або носять характер документу мало пов'язаного із самою стратегією. Саме тому, на нашу думку, у процесі визначення регіональних пріоритетів розвитку доцільно орієнтуватися на європейську практику. В країнах ЄС у сфері регіонального розвитку втілюються пріоритети, які стосуються захисту навколишнього середовища, розвитку безпечної енергетики, розвитку транспортної мережі, покращення якості життя, формування економіки знань.

2.3. Зарубіжний досвід розробки та реалізації регіональної стратегії

Під час планування регіонального розвитку в Україні важливе значення набуває аналіз іноземного досвіду – сьогодні відбувається активний розвиток інтеграційних процесів (в основному на території ЄС), що характеризує перетворення «Європи національних держав» у «Європу регіонів» [35]. Важливим кроком стало затвердження стратегії соціально-економічного розвитку Євросоюзу на період до 2020 р. «Європа 2020». У стратегії «Європа 2020» на перший план висуваються три пріоритети [10]:

- інтелектуальне зростання: розвиток економіки, що спирається на знання і інновації;
- стабільне зростання: сприяння ефективному використанню ресурсів, створенню більш економічної, і, головне, більш конкурентоздатної економіки;
- загальне зростання: створення економіки з високим рівнем зайнятості працездатного населення, що забезпечує згладжування соціальних і територіальних відмінностей.

Усі країни-члени ЄС прийняли свої національні завдання в кожному з цих напрямів. У основі стратегії знаходяться конкретні дії на рівні ЄС і національному рівні. Єдині критерії визначення «проблемних» регіонів, запроваджені політикою регіонального розвитку ЄС (1983 р.) (ВВП на душу населення; характер зайнятості; рівень безробіття; динаміка міграційних потоків), є економічними показниками. Європейська політика регіонального розвитку має три основні спрямування. По-перше, робиться акцент на економічному зближенні регіонів з метою допомогти менш розвиненим регіонам (що розташовані в основному в нових країнах-учасниках) і зменшити їх відставання від більш розвинутих країн. По-друге, реалізуються широкі заходи, спрямовані на поліпшення регіональної конкурентоспроможності та зайнятості. Третя категорія стратегій спрямована на співпрацю регіонів і країн для послаблення економічного значення національних кордонів [11].

Загалом, стратегічне планування в Європейському Союзі – це чітко сформована ієрархічна система стратегічних документів, спрямованих на задоволення, в першу чергу, громадських інтересів (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Ієрархія документів стратегічного планування в Європейському Союзі

Тип документа	Опис	Часові рамки
Бачення	Картина майбутнього, якої потрібно досягнути	15-30 років
Довгострокова стратегія розвитку	Система чітких цілей і шляхів їх досягнення, індикатори оцінки прогресу	10-15 років
Середньо-, короткострокові плани розвитку	Секторальні, між секторальні, територіальні й інші плани, що визначають конкретні дії та заходи	3-5 років

Джерело: складено автором

Досліджуючи характеристики та завдання регіональної політики країн-членів ЄС, відмітимо, що певні її особливості властиві кожній із країн. Так, в «інтегрованих» країнах (Ірландія, Греція, Португалія та Іспанія) регіональна політика проводиться в умовах слабого розвитку національної економіки в порівнянні з іншими країнами-членами ЄС, тобто особлива увага приділяється проблемам національного економічного розвитку, рішення ж проблем регіонального розвитку відводиться другорядна роль.

Конституції Німеччини і Італії, що характеризуються великими внутрішніми відмінностями – між північчю і півднем Італії, а також між «старими» і «новими» землями Німеччини, визначають принципи справедливого розвитку, приділяючи тим самим велику увагу питанням регіональної політики. Таким чином, в якості першорядної задачі регіональної політики виділяється забезпечення можливості для структурно слабких регіонів брати активну участь у соціально-економічному розвитку країни шляхом мінімізації впливу негативних факторів, які пов'язані з положенням цих регіонів. Регіональна політика націлена на зміцнення їх економічного зростання. Для досягнення даної мети створюються довгострокові і конкурентоспроможні робочі місця, дозволяючи при цьому стабілізувати ситуацію на регіональному ринку праці і полегшити проведення структурних перетворень.

Головним напрямком регіональної політики скандинавських країн (Фінляндії та Швеції) є вирішення проблем видалених північних територій. Країни північної Європи (Австрія, Франція, Данія, країни Бенілюкс та Великобританія) не проводять настільки активну регіональну політику, так як проблема нерівномірного розвитку регіонів для них не є актуальною. Найбільша увага приділяється залученню інвестицій у внутрішні райони. Регіональна політика є здебільшого процесом промислової реструктуризації регіонів, як складова частина підходу в рамках політики «відродження» має яскраво виражену мету поліпшення конкурентоспроможності окремих регіонів та вирішення проблемами зайнятості населення [23, с.208].

Слід відмітити, що у таких державах, як Болгарія, Угорщина, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Румунія, Чехія, Естонія, тобто тих, які набули членство у ЄС значно пізніше (2004, 2007 рр.) та мають відносно низький рівень соціально-економічного розвитку, проведення регіональної політики тягне за собою певні особливості та складності, що потребує додаткового вивчення.

Регіональна політика практично у всіх країнах Європейського Союзу спрямована на створення умов, які дають змогу регіонам повністю реалізувати наявний у них потенціал і тим самим збільшити їх внесок у розвиток національної економіки. Це є головним завданням регіональної політики країн-членів ЄС.

Існує цілий ряд інструментів регіональної політики, які мають різне значення для різних країн. З точки зору історичного розвитку виділяють п'ять великих класів політичних інструментів:

- кошти, що йдуть на стримування розміщення нових підприємств у перенаселених регіонах;
- просторовий розподіл діяльності держави в області економічного розвитку;
- стимулювання діяльності компаній шляхом фінансової підтримки;
- формування інфраструктури;
- «м'які» заходи щодо стимулювання розвитку.

В даний час більшість країн-членів ЄС в якості інструментів регіональної політики використовують три останні групи. Фінансове стимулювання включає в себе дотації на певні суми інвестицій, кредити, субсидії у зв'язку із створенням робочих місць тощо. Ці методи покликані зацікавити фірми розміщувати виробництво чи інвестувати кошти в проблемні регіони. Дані інструменти знаходять широке застосування практично у всіх країнах ЄС.

До «м'яких» елементів інфраструктури відносяться підтримка інформаційних мереж, консалтингова діяльність, наукові дослідження і т.д. У «інтегрованих» країнах набір політичних інструментів істотно ширше, що відображає велику глибину регіональних проблем. Для стимулювання розвитку регіональної політики створено Структурні Фонди та Інтеграційний Фонд [30].

Структурні Фонди займаються питаннями, які виходять за рамки інвестування у виробництво, а саме надання підтримки у розвитку інфраструктури та створення сприятливого середовища для ефективного розвитку бізнесу. Інтеграційний Фонд займається великими проектами відносно розвитку інфраструктури, які перебувають у прямому зв'язку з транспортом і навколишнім середовищем.

Структурні Фонди мають найбільший вплив на регіональну політику Німеччини та Італії. У 1992 р. був зроблений перегляд регіональної політики Італії для того, щоб забезпечити можливість спільного фінансування з боку Структурних Фондів. У Німеччині регіональна політика проводиться у рамках Спільної оперативної групи (GA), яка базується на наданні допомоги регіонам у комплексі з заходами підтримки бізнесу. Пріоритетним напрямом витрат Спільної оперативної групи є підтримка виробничих інвестицій для створення сприятливого бізнес-середовища [65].

Важливою відмінністю скандинавських країн є те, що регіональна політика навіть у вузькому аспекті передбачає більш широкий зміст, ніж в інших країнах ЄС. Наприклад, якщо врахувати специфічні особливості проблемних регіонів, особливо їх суворі кліматичні умови, то тут існують такі форми довгострокової підтримки, які не знаходять застосування в країнах ЄС (концесія в галузі транспорту та соціального забезпечення). Країни Західної Європи вживають заходів щодо розширення області дії регіональної політики. Наприклад, у Франції регіональна політика має широке трактування, поняття «управління територією» включає до себе великий спектр політичних заходів регіонального розвитку.

Нідерланди та Австрія відрізняються низькою значущістю регіональної політики, однак ці країни намагаються проводити регіональну політику, що виходить за рамки надання фінансової допомоги фірмам. У Нідерландах базисом регіональної політики у вузькому сенсі є капіталовкладення, а в більш широкому – комплекс заходів щодо створення сприятливого бізнес-середовища та розвитку інфраструктури.

В Австрії приймаються широкі політичні заходи з розвитку регіональної політики, які відображають точку зору, що існує, а саме: політика економічного розвитку регіонів повинна включати підтримку стосовно розвитку бізнес-середовища і таких локальних факторів, як транспорт, освіта і рівень життя [65].

У Данії основне питання регіональної політики встановлене в області «рамкових заходів», що включають до себе перелік послуг, якими можуть скористатися фірми, але які не передбачають передачу грошових коштів або надання підтримки певній фірмі. У Данії існує єдина державна система соціального забезпечення, функціонування фінансових механізмів також спрямовано на те, щоб уникнути нерівності в економічному розвитку окремих регіонів, яке може спричинити за собою відмінності в рівнях доходів і соціальних можливостей.

Регіональна політика таких країн, як Бельгія, Люксембург та Великобританія є політикою стимулювання. У Великобританії політичні заходи просторового розвитку діляться на дві категорії: регіональна індустріальна політика, яку можна назвати політикою стимулювання, та політика «відродження», що включає цілу низку програм просторового розвитку (розвитку міських і сільських регіонів), які раніше здійснювалися окремо один від одного, а тепер всі налаштовані діяти спільно. Важливою відмінною рисою політики «відродження» є акцент на розвиток окремих регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності. За останній час ефективність від проведення політики «відродження» зростає [65].

Взагалі, аналізуючи політику у сфері регіонального розвитку країн-членів ЄС, можна сказати, що стимулювання регіонального розвитку складає ядро державної політики, за винятком Данії. Це можна пояснити тим фактом, що правила надання підтримки Директоратом з політики ринкових відносин в країнах ЄС передбачають надання допомоги великомасштабним проектам і тільки в певних проблемних районах. У північних країнах одним з елементів політики можна назвати надання допомоги в розвитку сприятливого бізнес-середовища, але ця політика здійснюється в більшій мірі на загальнонаціональному рівні [65].

Таблиця 2.7 містить порівняльну характеристику стратегічного планування регіонального розвитку країн ЄС та України.

Таблиця 2.7

Порівняльна характеристика стратегічного планування регіонального розвитку країн ЄС та України

	Україна	Польща	Данія	Франція
Наявність власної стратегії розвитку регіону	+	+	+	+
Закріплення регіонального планування на законодавчому рівні	+	—	+	+
Основу системи стратегічного планування регіонального розвитку держави складає національна концепція	+	+	+	+
Орієнтація на децентралізацію влади та партнерство між різними її рівнями і гілками	+	+	+	+

Джерело: складено автором

Отже, як видно із таблиці 2.6, сьогодні державна регіональна політика в Україні набула європейських рис. На нашу думку, для України найбільш цікавим є досвід Франції та Польщі щодо впровадження контрактної форми стосунків між державою та регіонами. Так, французькі плани регіонального розвитку (у формі контрактної угоди) є одним із засобів оптимізації розподілу відповідальності за регіональне планування між різними органами державної влади. Вони нормативно визначають адміністративну, правову та фінансову зацікавленість державної влади займатися розвитком країни (та її окремих регіонів) у середньостроковій перспективі. Контракти планування мають універсальний характер, кожний регіон укладає такий контракт із державою на чотири роки (починаючи з 2000 р. –

на сім років). Процес планування вміщує діалог між різними ланками управління та узгодження на кожному рівні між відповідальними органами. За змістом типовий контракт складається з обґрунтування спільної програми дій між державою та регіональною адміністрацією та узгодженої спільної програми на кілька років та фінансових зобов'язань, що включає: спільні цілі; конкретні цілі по регіонах та заходи з їх досягнення; зобов'язання по фінансуванню [24, с.58].

Кошти на регіональне планування спрямовуються міністерствами Франції за чотирма напрямками:

- розвиток фізичної інфраструктури;
- програми узгоджених дій, спрямовані на зони з особливими проблемами;
- освіта та наукові дослідження;
- підвищення зайнятості й пожвавлення економічного розвитку (поліпшення ділового середовища для малих підприємств шляхом надання грантів та консультацій).

Окрім того, у Франції багато років функціонує Міжміністерський комітет з проблем регіональних дій і впорядкування території, що приймає урядові рішення в галузі регіональної політики. У життя їх втілює Представництво з упорядкування території, голова якого підпорядковується безпосередньо прем'єр-міністру.

У Польщі діє Державна рада територіального розвитку. До її складу входять представники як законодавчої, так і виконавчої влади. До компетенції Ради входить підготовка пропозицій щодо формування державної регіональної політики, оцінок у галузі територіального планування. Інституційне оформлення контрактної системи взаємовідносин між регіонами (воєводствами) та центральним урядом здійснюється через Закон «Про принципи підтримки регіонального розвитку», ухвалений у травні 2000 р., який має певні особливості, а саме:

- визначаються як заходи центральних органів, що підтримуються регіоном, так і заходи, що реалізуються регіональними органами і підтримуються урядом;

- рівноправний рівень сторін, що укладають контракт;
- гарантується доступ до будь-якої інформації, яка є у центральних органів виконавчої влади та у органів регіонального самоврядування, що стосується предмету укладання контракту;
- передбачається фінансова відповідальність сторін за невиконання умов контракту.

У Польщі функціонує три агентства регіонального розвитку національного рівня: Польське агентство регіонального розвитку, Агентство промислового розвитку, які координують дослідження з питань регіонального розвитку та допомагають втілювати програми на місцях; Національна асоціація агентств регіонального розвитку, на яку покладено освітні функції, зокрема: організація навчальних програм для урядовців регіонального та місцевого рівнів, проведення семінарів, круглих столів, обмін інформацією, консультації.

Взагалі, Польща протягом 90-х років стала лідером серед держав Центральної та Східної Європи за кількістю агентств регіонального розвитку (90% всіх зареєстрованих там організацій). Особливістю польських АРР є їхня чітка прив'язка до адміністративно-територіального устрою. Крім того, більшість із них створена з ініціативи воєвод чи органів місцевого самоврядування за підтримки Польського агентства регіонального розвитку [25, с. 203].

Тепер пропонуємо провести характеристику особливостей стратегічного планування регіонального розвитку США. Так, місцеві уряди в Сполучених Штатах можуть використовувати алгоритм реалізації стратегічного підходу до регіонального розвитку, який розробили американські науковці, послідовно пов'язуючи теоретичні пошуки з практикою управління. Головна ідея цього підходу полягає, на їх погляд, у тому, що не існує єдиного взірця або політичної стратегії для успішної економічної диверсифікації.

У США кожна громада може створювати свою організаційну структуру для задоволення потреб у стратегічному плануванні [47]. Серед чинників, які впливають на вибір організаційної форми стратегічного планування, виділяють такі:

- розмір громади;
- існуюча структура місцевого самоврядування;
- наявні фінансові ресурси;
- пріоритет, що його має в межах громади, економічний розвиток.

Так, стратегічний план штату Нью-Йорк визначає його економічну місію як створення умов для стимулювання та інвестування високоякісного виробництва, зростання реальних особистих доходів і скорочення бідності, підвищення різноманітності товарів та послуг, створення рівних можливостей в економіці, досягнення стандартів екології. Планом визначаються пріоритети розвитку:

- поліпшення умов економічного зростання – конкурентний рівень витрат для здійснення бізнесу, високоякісна освіта, сучасна інфраструктура;
- ініціювання економічного розвитку – раціональне економічне регулювання, підготовка робочої сили, малий та жіночий бізнес, розвиток програм маркетингу, інвестиції, дослідження та розробки;
- формулювання базових стратегій та визначення джерел фінансування.

Загалом, у практиці США накопичений значний досвід створення та функціонування агентств регіонального розвитку. Найбільш поширеною є така організаційна форма агентства регіонального розвитку, як державна інвестиційна корпорація. В основі її діяльності була покладена політика концентрації державних інвестицій, які спрямовувалися на розвиток міст, а останні, своєю чергою, здійснювали б позитивний економічний вплив на відсталу економічну периферію. Згодом від політики домінування державних інвестицій поступово перейшли до дольового фінансування регіональних проектів із боку федерального центру, регіону і місцевих громад, що сприяло об'єднанню всіх груп інтересів відносно цілей регіонального розвитку (ефект співучасті). Яскравим прикладом такої державної корпорації була Адміністрація долини Теннессі, діяльність якої стала хрестоматійною [24].

Отож, підсумовуючи все вище викладене, можемо зробити висновок про те, що стратегічними орієнтирами сучасної регіональної політики в розвинутих зарубіжних країнах є такі:

- фокусування регіональної політики здійснюється на людей, їх навички та інноваційні можливості;
- регіони враховують невикористаний потенціал, шукають можливості для розвитку, а не лише розв'язують існуючі суперечності;
- стратегії регіонального розвитку включають заходи щодо вирішення питань сталого розвитку та добробуту людини, а не лише економічного зростання;
- заходи стратегії регіонального розвитку та підвищення конкурентоспроможності підкріплені відповідними фінансовими ресурсами і розподіляються переважно на конкурсній основі [24].

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що в Україні відбувається перехід від традиційного до стратегічного виду планування. Стратегії областей на період до 2020 р. відрізняються від попередніх підготовкою Планів реалізації, а процес розробки характеризується публічним освітленням та залученням громадськості. За змістом документів, можна підкреслити наявність переліку конкретних для реалізації проектів, у документах закладена попередня вартість проектів, що дозволяє ефективно розподіляти та використовувати кошти. Щодо проблемних питань, Стратегії різних областей досі містять схожі положення, запропоновані дії часто орієнтовані на рішення оперативних питань, а не стратегічних. Низька ефективність процесу реалізації Стратегій пояснюється недостатнім кадровим забезпеченням та нестачею у співробітників облдержадміністрацій навичок з проект-менеджменту.

Для України найбільш цінним є досвід Польщі та Франції у сфері стратегічного планування регіонального розвитку. Особливе значення для України відіграє досвід стратегічного планування Польщі, система якого охоплює державне прогнозування, стратегічне та індикативне планування, а також програмування соціально-економічного розвитку, що включає розроблення довгострокових, середньострокових, короткострокових прогнозів, підготовку документів концептуального, програмно-стратегічного та проектно-планового характеру. Вона побудована таким чином, щоб документи всіх рівнів

координувалися й узгоджувалися за цілями та завданнями як на національному рівні, так і на рівні ЄС.

Стратегії регіонального розвитку українських областей на період до 2020 року свідчать про врахування європейських принципів управління регіональним розвитком, однак залишається низка проблемних питань, які необхідно вирішувати на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Висновки до розділу 2

1. Для української практики стратегічного планування регіонального розвитку притаманні такі ознаки:
 - недостатність кадрового забезпечення процесу стратегічного планування в органах державної регіональної влади та місцевого самоврядування;
 - об'єктивна орієнтованість на оперативні (поточні) питання фахівців облдержадміністрацій;
 - недостатність навичок з проект-менеджменту;
 - невикористання принципу партисипативності, прозорості та публічності.
2. У процесі децентралізації влади та реформи державного управління в Україні доцільно передбачити створення відділу в органах державної регіональної влади та місцевого самоврядування, функціональним призначенням якого є стратегічне планування регіонального розвитку.
3. Завдання, окреслені в державних стратегічних та програмних документах, досить декларативні. Поставленим стратегічним завданням, пріоритетам і послідовності їх виконання бракує чіткої причинно-наслідкової взаємоузгодженості, а також системи механізмів та інструментів досягнення окреслених завдань, що створює потребу в окремих деталізуючих документах, до яких відносять середньо- і короткострокові загальнонаціональні програми діяльності урядів, річні плани заходів реалізації Державної стратегії, довгострокові стратегії розвитку регіонів і угоди щодо регіонального розвитку.

4. Не зважаючи на те, що всі українські регіони мають регіональні стратегії, вони затверджені у різний час, мають різний ступінь деталізації, відрізняються за структурою. Плани реалізації регіональних стратегій або відсутні взагалі, або носять характер документу мало пов'язаного із самою стратегією. Саме тому, на нашу думку, у процесі визначення регіональних пріоритетів розвитку доцільно орієнтуватися на європейську практику. В країнах ЄС у сфері регіонального розвитку втілюються пріоритети, які стосуються захисту навколишнього середовища, розвитку безпечної енергетики, розвитку транспортної мережі, покращення якості життя, формування економіки знань.
5. В Україні відбувається перехід від традиційного до стратегічного виду планування. Стратегії областей на період до 2020 р. відрізняються від попередніх підготовкою Планів реалізації, а процес розробки характеризується публічним освітленням та залученням громадськості. За змістом документів, можна підкреслити наявність переліку конкретних для реалізації проектів, у документах закладена попередня вартість проектів, що дозволяє ефективно розподіляти та використовувати кошти. Щодо проблемних питань, Стратегії різних областей досі містять схожі положення, запропоновані дії часто орієнтовані на рішення оперативних питань, а не стратегічних. Низька ефективність процесу реалізації Стратегій пояснюється недостатнім кадровим забезпеченням та нестачею у співробітників облдержадміністрацій навичок з проект-менеджменту.
6. Для України найбільш цінним є досвід Польщі та Франції у сфері стратегічного планування регіонального розвитку. Особливе значення для України відіграє досвід стратегічного планування Польщі, система якого охоплює державне прогнозування, стратегічне та індикативне планування, а також програмування соціально-економічного розвитку, що включає розроблення довгострокових, середньострокових, короткострокових прогнозів, підготовку документів концептуального, програмно-стратегічного та проектно-планового характеру. Вона побудована таким

чином, щоб документи всіх рівнів координувалися й узгоджувалися за цілями та завданнями як на національному рівні, так і на рівні ЄС.

7. Стратегії регіонального розвитку українських областей на період до 2020 року свідчать про врахування європейських принципів управління регіональним розвитком, однак залишається низка проблемних питань, які необхідно вирішувати на державному, регіональному та місцевому рівнях.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

3.1. Пріоритети діяльності Державного фонду регіонального розвитку

Державний фонд регіонального розвитку є фінансовим інструментом реалізації проектів та цільових програм, спрямованих на розвиток регіонів та країни в цілому. Основними критеріями ефективності функціонування ДФРР є:

- рівень використання коштів та повернення останніх до держбюджету;
- ступінь та своєчасність виконання плану.

Державний фонд регіонального розвитку виокремлено в складі Державного бюджету з 2012 року. ДФРР створений з метою розвитку регіонів, розбудовою місцевої інфраструктури, реконструкцією та будівництвом місцевих доріг і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року та відповідних стратегіях розвитку регіонів [33].

У своїй діяльності ДФРР керується:

- Статтею 24-1 "Державний фонд регіонального розвитку" Бюджетного кодексу України;
- Законом України "Про засади державної регіональної політики";
- Державною стратегією регіонального розвитку України на період до 2020 року;
- Постановою Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 року № 196 "Деякі питання державного фонду регіонального розвитку";
- Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства "Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть

реалізовуватися коштами державного фонду регіонального розвитку" (№ 80, від 24 квітня 2015 року зі змінами від 01.04.2016 № 80) [33].

Обсяг коштів Державного фонду регіонального розвитку і його розподіл визначається відповідно до ст. 24-1 Бюджетного кодексу України та затверджується законом про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період [20].

Кошти ДФРР спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку згідно Державної стратегії регіонального розвитку, стратегій розвитку регіонів і планів заходів з їх реалізації.

Незважаючи на те, що ДФРР був створений в 2012 році, фактична підтримка регіонів в рамках ДФРР розпочалася в 2015 році. Обсяг коштів ДФРР розподілявся між регіонами без об'єктивно встановлених критеріїв до 2014 року. У 2012 році Донецька та Одеська області отримали з ДФРР більше коштів, ніж всі інші області, а деякі області не отримали державної підтримки. Співвідношення наданих та невикористаних коштів ДФРР за період 2015-2018 рр. проілюстровано в рис. 3.1.

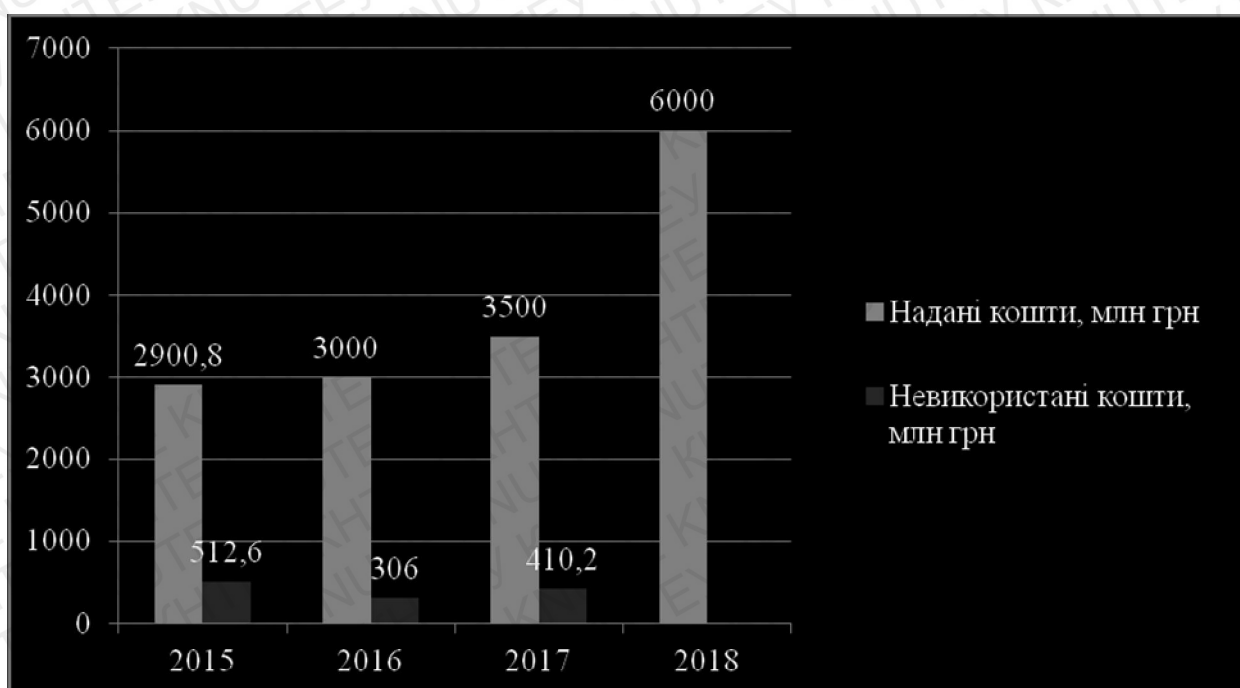

Рис. 3.1. Співвідношення наданих та невикористаних коштів ДФРР, 2015-2018 рр. [33]

2015 рік став першим, який показав позитивні результати щодо розподілу коштів на регіональний розвиток на основі формули, а не на основі політичних вподобань представників влади. Кошти ДФРР розподіляються між регіонами з дотриманням таких критеріїв розподілу між областями та містом Київ:

- 80 % коштів – відповідно до чисельності населення, яке проживає у відповідному регіоні;
- 20 % – з урахуванням рівня соціально-економічного розвитку регіонів згідно з показником валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу (для регіонів, у яких цей показник менше 75 % середнього показника по Україні) [20].

Основними причинами невикористання та повернення коштів ДФРР до Державного бюджету України в 2015 році є:

- часті зміни в законодавстві;
- повернення невикористаних коштів до Державного бюджету в кінці року;
- затягування процедур затвердження проектів державною та регіональними комісіями;
- несвоєчасний розподіл коштів урядом;
- невчасне перерахування коштів органами Державної казначейської служби [33].

Як наслідок вищевказаних факторів, регіони отримують кошти на реалізацію інвестиційних проектів лише в серпні поточного року (за п'ять місяців до завершення бюджетного періоду). На місцях часто не встигають використати кошти у повному обсязі до кінця року і змушені повертати їх до бюджету.

У 2015 році по Україні було профінансовано 876 об'єктів та заходів на загальну суму 2 889,7 млн. грн. за рахунок коштів ДФРР, з яких 138,9 млн. грн. для 41 об'єкта у повному обсязі не було використано. Кошти ДФРР використані на 835 об'єктах (заходах) у сумі 2377,0 млн. грн., або 82,3% відкритих асигнувань.

Найбільша концентрація коштів ДФРР була в м. Києві –154,6 млн. грн., найменша – у Миколаївській області – 62,9 млн. грн.

Структура видатків Фонду була такою:

- роботи з реконструкції – 1099,9 млн. грн., або 46 % загального обсягу;
- будівництво – 806,2 млн. грн., або 35 %;
- роботи з ремонту та реставрації – 248,1 млн. грн., або 10 %;
- придбання шкільних автобусів та медичного транспорту – 76,4 млн. грн., або 3%;
- погашення кредиторської заборгованості - 31,5 млн. грн., або 1 %;
- інші напрями – 114,8 млн. грн., або 5 % від загального обсягу [33].

У 2017 році за бюджетною програмою ДФРР план виділення асигнувань на рік склав 3,5 млрд. грн. Обсяг невикористаних коштів – 410,2 млн. грн. (11,72%). Запланована кількість проектів – 433, з них було виконано 233 проекти або 53,81% плану. У 2017 році на рівні країни на співфінансування інвестиційних проектів регіонального розвитку в рамках ДФРР з місцевих бюджетів залучено майже 1,17 млрд. грн. Це понад 33 % від всього обсягу фінансування ДФРР, яке в 2017 році становило 3,5 млрд грн. У рамках ДФРР у 2017 було розпочато 790 інвестиційних програм у регіонах України. Завершено та здано в експлуатацію 399 об'єктів. Це будівництво та реконструкція соціальних об'єктів (лікарні, школи, дитячі садочки), відновлення мостової інфраструктури, проведення термомодернізації тощо. Найбільше об'єктів завершено у Тернопільській (44), Сумській (44), Закарпатській (41), Чернігівській (33) областях [43].

У 2018 році за бюджетною програмою ДФРР план виділення асигнувань на рік складає 6000 млн. гривень [20].

У звітах про виконання Стратегій виокремлюють значну кількість об'єктів, на які спрямовуються кошти ДФРР, що є наслідком зменшення мінімальної кошторисної вартості інвестиційних програм (проектів) регіонального значення. Такі умови створюють ситуацію розпорошення коштів ДФРР на дрібні об'єкти, що не сприяє концентрації їх на пріоритетах Державної стратегії регіонального розвитку України на період 2020 року та інноваційно-інвестиційних програмах,

які мають забезпечити регіональний розвиток. Кошти ДФРР часто спрямовуються на вирішення місцевих проблем без урахування пріоритетів регіонального розвитку, зокрема, і на погашення кредиторської заборгованості (у 2015 р. – 41 об'єкт, у 2016 р. – 6 об'єктів).

В ст. 24-1 Бюджетного кодексу України від 01.01.2018 р. уряд пропонує замінити фіксовану ставку для коштів ДФРР у розмірі 1% видатків Держбюджету на 10% податку на прибуток підприємств. Ці кошти пропонується накопичувати у спеціальному фонді держбюджету, тобто їх можна буде використовувати не тільки у поточному році, а й надалі. З одного боку, такий підхід дозволяє використовувати залишки направлених асигнувань у наступному бюджетному році і вирішує проблему повернення коштів, але можна виокремити застереження стосовно такого рішення.

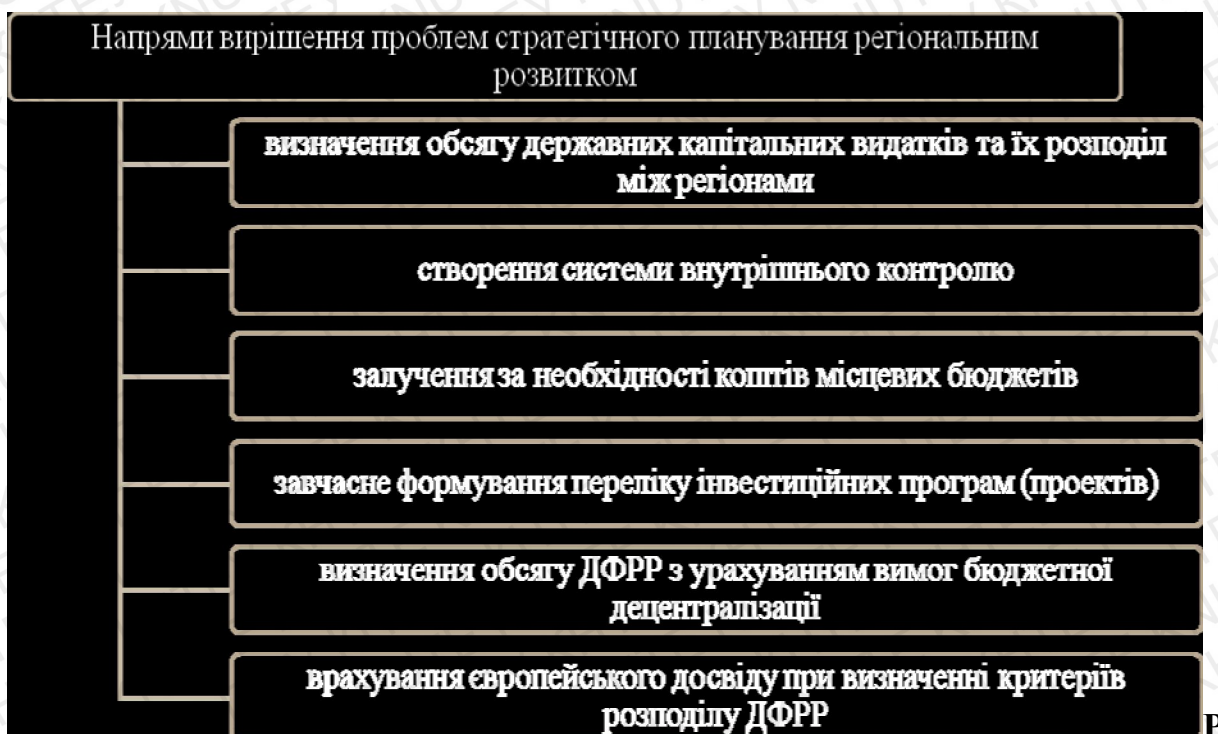
1. Податок на прибуток є нестабільним джерелом надходжень. Він залежить від кон'юнктури ринків.
2. Існує багато ініціатив замінити податок на прибуток податком на виведений капітал. Після впровадження такої ініціативи ДФРР залишиться без джерела надходжень.
3. Розміщення підприємств по українських регіонах є нерівномірним. Різниця у сплаті цього податку в залежності від регіону складає десятки разів.

Отже, 2014-2015 роки стали роками становлення нової державної політики регіонального розвитку в Україні, 2016 рік став першим повним роком функціонування закладеної моделі забезпечення політики регіонального розвитку.

Для подолання проблем у сфері стратегічного планування регіональним розвитком та досягнення цілей державної регіональної політики, визначених у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, необхідно:

1. Відповідно до встановлених законодавством пріоритетів формування пропозицій щодо інвестиційних програм ДФРР, забезпечити обґрунтоване визначення необхідного обсягу державних капітальних видатків та їх розподілу між регіонами.

2. Організувати спільно з обласними державними адміністраціями систему внутрішнього контролю з метою недопущення зловживань і неефективного використання коштів державного бюджету.
3. Вводити в експлуатацію об'єкти із залученням за необхідності в визначеному порядку коштів місцевих бюджетів.

ис. 3.2. Напрями вирішення проблем стратегічного планування регіональним розвитком.

Джерело: власна розробка автора

4. Завчасно формувати перелік інвестиційних програм (проектів) з належно затвердженою проектною документацією, які відповідають критеріям, визначеним законодавчими та нормативно-правовими актами, і забезпечують збалансованість розвитку окремих територій регіону [44].
5. Змінити підходи визначення обсягу ДФРР з урахуванням вимог бюджетної децентралізації. Зокрема, слід врахувати потреби у капітальних вкладеннях для створення розвинутої інфраструктури у всіх територіальних громадах та надання громадянам високого рівня соціальних і публічних послуг, що забезпечить надалі високий рівень розвитку регіонів.

6. З огляду на нетривалий період існування ДФРР в Україні, доцільно переглянути встановлені критерії розподілу ДФРР виходячи з європейського досвіду.

Такі кроки посилять відповідальність і роль територій за використання коштів та зменшить організаційний період і збільшить час ефективного їх засвоєння на конкретних інвестиційних проектах.

3.2. Напрями вдосконалення стратегій регіонального розвитку України

В Україні існує потреба у вдосконаленні стратегій регіонального розвитку – нерівномірний розвиток регіонів є результатом незабезпечення належних умов функціонування господарства регіонів; з кожним роком поглиблюється зростання міжрегіональних соціально-економічних диспропорцій, загострюється проблема диференціації розвитку районів та міст. Це доводить те, що пошук напрямів вдосконалення стратегій регіонального розвитку є важливим питанням.

Вважаємо, що положення стратегій регіонального розвитку та плани заходів з її реалізації, розроблені на державному рівні, мають бути включені в програми соціально-економічного розвитку регіонів та деталізовані в планах заходів на регіональному рівні. Основним принципом вдосконалення механізмів реалізації державної регіональної економічної політики, на наш погляд, має бути комплексний характер написання Стратегії та реалізації політики. Механізм реалізації державної регіональної економічної політики має носити комплексний характер, тобто здійснюватися через нормативно-правовий, організаційний та економічний функціональні механізми. Цей процес дозволить забезпечити взаємодію функціонування суб'єктів та об'єктів державної регіональної економічної політики. Перелік пріоритетних напрямів вдосконалення стратегій регіонального розвитку України є наступним (рис. 3.3).

Створення взаємопов'язаної нормативно-правової бази є першим кроком до забезпечення ефективної соціально-економічної політики розвитку регіонів,

зокрема потребують удосконалення організаційний та економічний механізми реалізації державної регіональної економічної політики. Необхідним є прийняття закону України щодо основних засад державної економічної політики на регіональному рівні з визначенням інструментів та механізмів реалізації такої політики. Україна зробила стратегічно важливе рішення, обравши розвиток в європейському напрямку, що зумовлює необхідність враховувати європейські стандарти під час формування нормативної бази регіонального розвитку України.

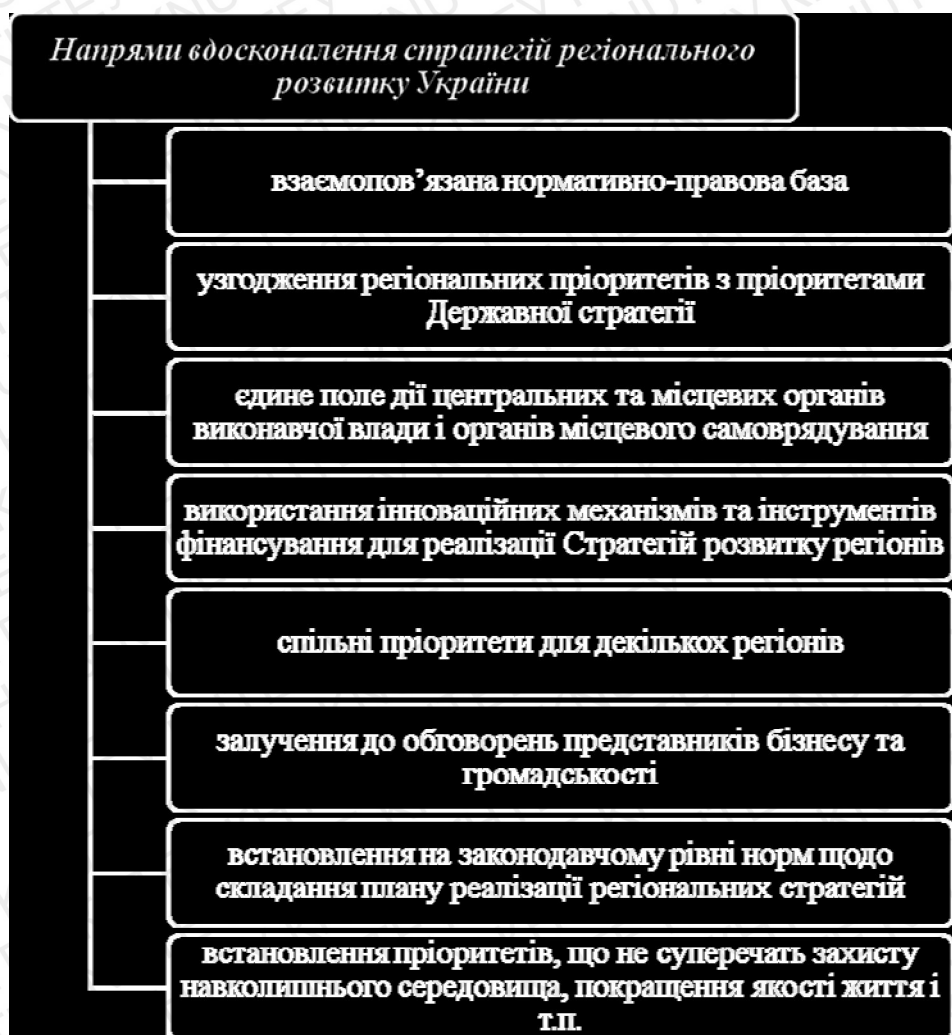

Рис. 3.3. Напрями вдосконалення стратегій регіонального розвитку України

Джерело: власна розробка автора

Узгодження регіональних пріоритетів розвитку з пріоритетами розвитку, зазначеними у чинній Державній стратегії, є обов'язковим кроком, оскільки існує

необхідність у формуванні спільного поля дії центральних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування у сфері регіональної політики. Стратегічного значення набуває зокрема активна позиція муніципальної влади та органів місцевого самоврядування щодо написання і нормативного закріплення пріоритетів розвитку. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що місцеві органи влади й органи місцевого самоврядування, які проводили активну антикризову політику – здійснювати пошук інноваційних механізмів та інструментів фінансування для реалізації Стратегій розвитку регіонів, до яких відносяться пошук інвесторів, залучення кредитів, проведення реструктуризації галузей промисловості, – мали кращі результати розвитку у підпорядкованих їм регіонах. Така позиція органів публічної влади має стати нормою, основою управління регіональним розвитком.

Пріоритети розвитку сусідніх регіонів певною мірою мають бути взаємопов'язаними, оскільки економіка кожного регіону має тісні взаємозв'язки з економіками інших регіонів, і у першу чергу – сусідніх. Тобто у регіональних стратегіях доцільно визначати спільні для декількох регіонів пріоритети, що виходять зі спільних інтересів регіонів: розбудова транспортно-логістичних мереж, транспортних коридорів, вирішення спільних екологічних проблем тощо.

Залучення громади та бізнесу до розробки стратегій розвитку територіальних спільнот базового рівня є одним з основних напрямів вдосконалення стратегій регіонального розвитку України. Неузгодженість спільного бачення розвитку регіону між адміністрацією регіону, представниками бізнесу, громадськістю та іншими силами є проблемою, оскільки громада має бути не лише об'єктом, але й суб'єктом регіональної політики тієї місцевості, де вона проживає, а інвестори мають розуміти, у що вкладати власні ресурси. Залучення до обговорення представників бізнесу, громадськості стосовно Стратегій розвитку регіонів є складним процесом, але такий механізм написання стратегії дозволить зменшити ризик проїдання державних ресурсів та визначити основні пріоритети розвитку регіону. Регіональна політика повинна бути спрямована на вирішення питань диференціації, тобто направлена на

забезпечення рівних можливостей ведення економічної діяльності для населення та бізнесу, рівного доступу громад до соціальних, адміністративних та інших послуг, які надають можливість самореалізації.

Встановлення на законодавчому рівні чітких норм щодо складання плану реалізації регіональних стратегій, визначення або створення контролюючого органу із застосуванням інструментів санкцій та дотацій протягом періоду виконання Стратегії дозволить стандартизувати процес написання та реалізації стратегії.

Визначення стратегічних пріоритетів, спрямованих на захист навколишнього середовища, розвиток безпечної енергетики, розвиток транспортної мережі, покращення якості життя, формування економіки знань, є обов'язковими пріоритетами в європейській практиці стратегічного планування регіонального розвитку. Якісний план захисту і поліпшення навколишнього середовища повинен гарантувати відповідальне і стале управління навколишнім середовищем та природними ресурсами, які одночасно відповідають потребам нинішнього і майбутніх поколінь. Цей план повинен бути узгоджений з економічним розвитком і компонентом соціального розвитку.

Процес стратегічного планування регіонального розвитку в Україні перебуває в стані формування. Залишається низка нерозв'язаних питань, над якими необхідно працювати. Удосконалення теоретичних і нормативно-правових засад цього процесу з урахуванням досвіду Європейського Союзу є шляхом до створення ефективної соціально-економічної політики регіонального розвитку України.

Виводки до розділу 3

1. Для подолання проблем у сфері стратегічного планування регіональним розвитком та досягнення цілей державної регіональної політики, визначених у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, необхідно:

- відповідно до встановлених законодавством пріоритетів формування пропозицій щодо інвестиційних програм ДФРР, забезпечити обґрунтоване визначення необхідного обсягу державних капітальних видатків та їх розподілу між регіонами;
 - організувати спільно з обласними державними адміністраціями систему внутрішнього контролю з метою недопущення зловживань і неефективного використання коштів державного бюджету;
 - вводити в експлуатацію об'єкти із залученням за необхідності в визначеному порядку коштів місцевих бюджетів;
 - завчасно формувати перелік інвестиційних програм (проектів) з належно затвердженою проектною документацією, які відповідають критеріям, визначеним законодавчими та нормативно-правовими актами, і забезпечують збалансованість розвитку окремих територій регіону;
 - змінити підходи визначення обсягу ДФРР з урахуванням вимог бюджетної децентралізації. Зокрема, слід врахувати потреби у капітальних вкладеннях для створення розвинутої інфраструктури у всіх територіальних громадах та надання громадянам високого рівня соціальних і публічних послуг, що забезпечить надалі високий рівень розвитку регіонів;
 - з огляду на нетривалий період існування ДФРР в Україні, доцільно переглянути встановлені критерії розподілу ДФРР виходячи з європейського досвіду.
2. Напрями вдосконалення стратегій регіонального розвитку України є наступними:
- взаємопов'язана нормативно-правова база;
 - узгодження регіональних пріоритетів з пріоритетами Державної стратегії;
 - єдине поле дії центральних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування;
 - використання інноваційних механізмів та інструментів фінансування для реалізації Стратегій розвитку регіонів;

- спільні пріоритети для декількох регіонів;
- залучення до обговорень представників бізнесу та громадськості;
- встановлення на законодавчому рівні норм щодо складання плану реалізації регіональних стратегій;
- встановлення пріоритетів, що не суперечать захисту навколишнього середовища, покращення якості життя і т.п.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі було виконано перелік завдань.

1. Розкрито сутність, принципи та критерії стратегічного планування регіонального розвитку. Стратегічне планування регіонального розвитку в системі державного управління – неперервний процес планової діяльності органів державної влади та управління щодо визначення цілей, пріоритетів та завдань розвитку соціально-економічної системи регіонів. Основними принципами процесу планування можна назвати наступні: пріоритетності, що означає зосередження наявних ресурсів на найбільш важливих питаннях; ситуаційності, який має на увазі адаптацію до можливих змін зовнішнього середовища; цілеспрямованості, тобто встановлення мети та обґрунтування стратегічних цілей і пріоритетів; результативності, який полягає у спрямуванні всіх заходів, внесених до стратегії, на досягнення поставлених цілей; ефективності, що має на увазі досягнення запланованих результатів з найменшими витратами ресурсів; дотримання загальнодержавних інтересів. Критеріями стратегічного планування є валовий національний продукт (ВНП), валовий внутрішній продукт (ВВП), реальний ВНП на душу населення та темпи зростання цих показників.
2. Було розглянуто алгоритм стратегічного планування розвитку регіонів. Алгоритм забезпечення ефективності регіонального управління є таким.
 - а) Встановлення цілей розвитку господарського та соціального комплексу регіону. Цілі розвитку формуються на основі визначення головних проблемних сфер господарського та соціального комплексу регіону. Загальним критерієм ефективності можна вважати ступінь наближення господарської системи та соціальної сфери до стандартів сталого збалансованого розвитку.
 - б) Усунення суперечностей стратегічних цілей. Цілі та пріоритети, спрямовані на максимізацію економічного ефекту, не завжди відповідають досягненню

інших цілей – дотримання екологічної безпеки, зростання рівня соціального забезпечення населення та підвищення обсягів соціальних виплат. Подолання суперечностей полягає у визначенні черговості, пріоритетності цілей та встановленні різних часових параметрів їх досягнення. Це дозволить узгодити та забезпечити фінансування необхідних заходів, поступово досягти всіх визначених у стратегії цілей.

- в) Визначення способів, механізмів та інструментів досягнення цілей.
3. Було проведено аналіз сучасного стану української практики стратегічного планування регіонального розвитку, який показав, що існує проблема нестачі кадрового забезпечення процесу стратегічного планування в органах державної регіональної влади та місцевого самоврядування; стратегії орієнтовані більшою мірою на виконання поточних завдань, ніж стратегічних; фахівцям, які займаються розробкою Стратегій не вистачає навичок з проект-менеджменту; нівелюються принципи партисипативності, прозорості та публічності; відсутні законодавчо встановлені принципи написання Стратегій.
 4. Було проведено порівняльний аналіз стратегій регіонального розвитку, який показав, що завдання, окреслені в державних стратегічних та програмних документах, досить декларативні. Поставленим стратегічним завданням, пріоритетам і послідовності їх виконання бракує чіткої причинно-наслідкової взаємоузгодженості, а також системи механізмів та інструментів досягнення окреслених завдань. Крім того, не зважаючи на те, що всі українські регіони мають регіональні стратегії, вони затверджені у різний час, мають різний ступінь деталізації, відрізняються за структурою. Плани реалізації регіональних стратегій або відсутні взагалі, або носять характер документу мало пов'язаного із самою стратегією.
 5. Проведене дослідження зарубіжного досвіду розробки та реалізації регіональної стратегії показало, що для України найбільш цінними є досвід Польщі та Франції у сфері стратегічного планування регіонального розвитку. Особливе значення для України відіграє досвід стратегічного

планування Польщі, система якого охоплює державне прогнозування, стратегічне та індикативне планування, а також програмування соціально-економічного розвитку, що включає розроблення довгострокових, середньострокових, короткострокових прогнозів, підготовку документів концептуального, програмно-стратегічного та проектно-планового характеру. Вона побудована таким чином, щоб документи всіх рівнів координувалися й узгоджувалися за цілями та завданнями як на національному рівні, так і на рівні ЄС.

6. Було досліджено проблему підвищення ефективності Державного фонду регіонального розвитку та внесено наступні пропозиції: забезпечити обґрунтоване визначення необхідного обсягу державних капітальних видатків та їх розподілу між регіонами; організувати систему внутрішнього контролю з метою недопущення зловживань і неефективного використання коштів державного бюджету; вводити в експлуатацію об'єкти із залученням за необхідності в визначеному порядку коштів місцевих бюджетів; завчасно формувати перелік інвестиційних програм з належно затвердженою проектною документацією; змінити підходи визначення обсягу ДФРР з урахуванням вимог бюджетної децентралізації; переглянути встановлені критерії розподілу ДФРР виходячи з європейського досвіду.
7. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що перспективними напрямками підвищення ефективності стратегічного планування регіонального розвитку є створення взаємопов'язаної нормативно-правової бази; узгодження регіональних пріоритетів з пріоритетами Державної стратегії; створення єдиного поля дії центральних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування; використання інноваційних механізмів та інструментів фінансування для реалізації Стратегій розвитку регіонів; встановлення спільних пріоритетів для декількох регіонів; залучення до обговорень представників бізнесу та громадськості; встановлення на законодавчому рівні норм щодо складання

плану реалізації регіональних стратегій; встановлення пріоритетів, що не суперечать захисту навколишнього середовища, покращення якості життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К.: НІСД, 2015. – 684 с.
2. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Тертичка В. В. Стратегічне планування. Навчальний посібник/ О.Берданова, В.Вакуленко, В.Тертичка. – Л.: ЗУКЦ, 2008. – 138 с.
3. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51. – Ст.572.
4. Васейчук Л. Нормативно-правова база стратегічного планування в Україні (регіональний аспект) / Л. Васейчук // Ефективність державного управління: збірник наукових праць . – 2012. – № 30. – С. 262–268.
5. Возняк Г. В. Бюджетні механізми підтримки розвитку регіонів в умовах модернізації економіки України [Текст] / Г. В. Возняк // Регіональна економіка. –2014. – № 3. – С. 205-216.
6. Грамма Т. В. Ефективність функціонування державного фонду регіонального розвитку / Т. В. Грамма // Збірник наукових статей студентів. – 2018. – №2. – С. 356–362.
7. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: монографія / за заг. ред. З. С. Варналія / З. С. Варналій, В. Є. Воротін, В. С. Куйбіда та ін. – К.: НІСД, 2007. – 768 с.
8. Дзюбко М.Ю. Методи аналізу фінансових ризиків суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] /М.Ю. Дзюбко, В.В. Зянько// Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Електронні дані. – [Запоріжжя: Запор. держ. інж. ак., 2017]. – №1. – с. 99-102 – Режим доступу: http://e-visnyk.zdia.zp.ua/journals/1-07-2017_1/21.pdf

9. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1. / [С. В. Мочерний та ін.] ; за заг. ред. С. В. Мочерного – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
10. Європа 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/M3X1uw>.
11. Європейська регіональна політика: джерело натхнення для країн, які не входять до ЄС ?. – Бельгія: European Union, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/b9AVUK>.
12. Жовнірчик Я.Ф. Оцінка якості нормативно-правової бази в системі регіонального управління [Електронний ресурс] / Я.Ф. Жовнірчик // Державне управління: удосконалення та розвиток. – Електронні дані. – [Дніпро : Дніпропетров. держ. аграрно-екон. ун-т : ТОВ «ДКС Центр», 2010]. – № 3. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=112> (дата звернення 09.03.2010 р.). – Назва з екрана
13. Зазираючи за горизонт. Концепції та досвід формулювання національних візій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.undp.org/content/dam/uzbekistan/docs/Publications/economicgovernance/looking-beyond-the-horizon>
14. Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» від 22.11.2011 р. № 4282-VI [Електронний ресурс]/ Офіційний портал (сайт). – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>
15. Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» від 6.12.2012 р. № 5515-VI [Електронний ресурс]/ Офіційний портал (сайт). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>
16. Закон України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» від 16.01.2014 р. № 719-VII [Електронний ресурс]/ Офіційний портал (сайт). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/719-18>
17. Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» від 28.12.2014 р. № 80-VIII [Електронний ресурс]/ Офіційний портал (сайт). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/80-19>

18. Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 25.12.2015 р. № 928-VIII [Електронний ресурс]/ Офіційний портал (сайт). – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/928-19/page>
19. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 21.02.2017 р. № 1860-VIII [Електронний ресурс]/ Офіційний портал (сайт). – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>
20. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» від 07.12.2017 р. № 2246-VIII [Електронний ресурс]/ Офіційний портал (сайт). – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>
21. Інститут громадянського суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.csi.org.ua>
22. Кіш Г. В. Стратегічне планування як інструмент управління національної економіки. // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. 2015. – Вип. 1 (45). Т. 3. – С. 73-77.
23. Ковальчук В. Г. Державне управління в європейських моделях регіонального розвитку: досвід для України / В. Г. Ковальчук // Актуальні проблеми державного управління. – 2015. – № 1. – С. 205-212.
24. Ліба Н. С. Закордонний досвід реалізації регіональної політики / Н. С. Ліба // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – Вип. 6(2). – С. 56-59.
25. Луцишин Н.П. Формування інституційної структури регіональної політики в країнах Європи / Н.П. Луцишин // Регіональна економіка. – 2004. – № 3. – С. 199-208.
26. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект [Текст] : колективна монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Е. М. Лібанової. –К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2015. – 356 с.
27. Механізми формування регіональних пріоритетів розвитку: аналітична доповідь / за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2013. – 88 с.

28. Мочерний. С.В. Економічна теорія / С. В. Мочерний. – К.: «Академія», 2003. – 656 с.
29. Ніколенко Г.О. Організація стратегічного планування розвитку регіонів / Г.О. Ніколенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer27/827.pdf>.
30. Никитюк Т. Л. Структурні фонди Євросоюзу: механізм фінансування регіонального розвитку [Електронний ресурс] / Т. Л. Никитюк. – Режим доступу: <https://goo.gl/PiYUsD>
31. Опарін В. М. Домінанти та пріоритети фінансового вирівнювання в Україні [Текст] / В. М. Опарін // Фінанси України. – 2015. – № 6. – С. 29-43.
32. Офіційний сайт Верховної Ради України. «Регіональна стратегія України на період 2014-2020 рр.», Режим доступу до документа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852014%D0%BF>.
33. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minregion.gov.ua>.
34. Офіційний сайт Українського кризового медіа-центру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.uacrisis.org/dfr>
35. Панова В. Парадигма «нового регіоналізму» в Європейському Союзі [Електронний ресурс] / В. Панова // Віче. – Електронні дані. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/1022>.
36. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 6 серпня 2014 р. – № 385.
37. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку» від 16 листопада 2011 р. – № 1186.
38. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації

зазначених регіональних стратегій і планів заходів» від 11 листопада 2015 р. – № 932.

39. Про Державний бюджет України на 2014 рік: Закон України від 16.01.2015 р. № 719-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/719-18>.
40. Про Державний бюджет України на 2016 рік: Закон України від 28.12.2014 р. № 80-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/80-19>.
41. Про Державний бюджет України на 2017 рік: Закон України від 25.12.2015 р. № 928-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.
42. Про засади державної регіональної політики: Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19?lang=ru>.
43. Про затвердження переліку інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2017 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку: Розпорядження КМУ від 7.06.2017 р. № 439-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/2501ф12012>.
44. Про результати аудиту ефективності використання у 2015 році коштів державного бюджету, спрямованих місцевим бюджетам на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів інфраструктури окремих територій : Рішення Рахункової палати від 16.06.2016 № 12-6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v12-6150-16>.
45. Пушкар З., Пушкар Б. Стратегічне планування регіонального розвитку / З. Пушкар, Б. Пушкар // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – Випуск 13., 2011. – С. 14-19.
46. Райзберг Б. А. Сучасний економічний словник / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозівський, Є.Б. Стародубцева; за ред. Б.А. Райзберг – 2-е вид., Испр. М.: ИНФРА-М, 2007. – 479 с.

47. Райт Г. Економічний розвиток місцевих самоврядувань./ Г. Райт – К.:ІДУС, 1994.– 56 с.
48. Регіональні суспільні системи [Текст] : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. К. Семів. – Львів : НАН України, Інститут регіональних досліджень, 2007. – 496 с.
49. Регіональна економіка. Теорія, проблеми, методи. : 2-е вид. / Н.Н. Некрасов – М.: Економіка, 1978. – 266 с.
50. Романюк С. А. Розвиток регіонів у відкритій економіці: теорія, політика, практика [Текст] : монографія / С. А. Романюк. – К. : НАДУ, 2013. – 408 с.
51. Словник економічних термінів. Букви Р-С, 2013
52. Сментина Н.В. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку на мезорівні: теорія, методологія, практика: монографія / Н.В. Сментина. – Одеса: Атлант, 2015 р. – 365 с.
53. Сментіна Н. Концептуальні основи формування стратегічного планування як елемент системи державного управління економікою / Н. Сментіна // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2014. – № 4 (212). – С. 103-115.
54. Стратегічне планування розвитку регіонів України. Аналітичний звіт. – Київ, 2011.–39 с.
55. Стратегія розвитку Київської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://surdp.eu/uploads/files/Kyivska_RDS_FINAL_UA.pdf.
56. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/05/146_dod_Strategiya_2020.pdf.
57. Стратегія розвитку Полтавської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://surdp.eu/uploads/files/Poltavska_RDS_FINAL_UA.pdf.

58. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості: збірник матеріалів «круглого столу» / за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 88 с.
59. Стратегічне планування [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. / Організація об'єднаних націй. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru>.
60. Танклевська Н. С. Методика формування концепції фінансової політики розвитку агропідприємств регіону / Н. С. Танклевська // Облік і фінанси АПК. – 2008. – № 4. – С. 38-41.
61. Територіальний розвиток в Україні: розвиток агломерацій та субрегіонів. – Проект USAID «Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність». – Київ, 2012. – 188 с.
62. Тертичка В. В. Запровадження стратегічного планування в Україні: зб. док. і матеріалів [Електронний ресурс] / В. Тертичка. – К.: Центр досліджень адміністративної реформи НАДУ, 2004. – 437с. – Режим доступу: www.IPAS.org.ua
63. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249115435>.
64. Ускова Т. В. Управління стійким розвитком регіону: монографія / Т.В. Ускова. – Вологда: ИСЭРТ РАН, 2009. – 355 с.
65. Уткін Е. А., Державне та регіональне управління [Електронний ресурс] / Е.А.Уткін, А.Ф. Денисов. – Електронні дані. – [М.: ІКФ «ЕКМОС», 2002] . – Режим доступу: <http://rua.pp.ua/instrumentyi-regionalnoy-politiki-39371.html>. – Назва з екрана.
66. Федорчак О. В. Оцінювання стратегій розвитку регіонів: етапи та схеми [Електронний ресурс] / О. В. Федорчак // Публічне адміністрування : теорія та практика. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2012. – Випуск 2 (8). – Режим доступу : <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2012-02%288%29/12fovres.pdf>.
67. Чернихівська А. В. Стратегічне планування регіональної екологічної політики. // Проблеми економіки. 2014. № 1. – С. 180-185.

68. Чуріканова О. Ю. Регіональна політика України, проблеми та перспективи в контексті регіональної політики ЄС / О. Ю. Чуріканова // Економіка та держава. – 2015. – № 2. – С. 51-54.
69. Dunock M. E. Public administration / Dunock Marshall E., Gladys Dimock. – New York: Harper and Row, 1964. – P.131.
70. Human Development Report 2013. The Rise of the South: Human progress in a Diverse World [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/14/hdr_2013_en_complete.pdf.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця 1

Стратегічне планування регіонального розвитку в Україні

Адміністративно-територіальна одиниця	Програмний документ
Україна	Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року від 21.08.2006 (зі змінами від 16.05.2007 № 750, 16.11.2011 № 1190)
	Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року від 06.08.2014
АРК Крим	Стратегія економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим на 2011–2020 роки від 22.12.2010
Вінницька область	Стратегія економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2005– 2015 роки від 08.10.2004
	Стратегія регіонального розвитку Вінницької області на період до 2015 року від 01.06.2007
	Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року від 24.06.2015 (нова редакція)
Волинська область	Стратегія економічного і соціального розвитку Волинської області на 2004– 2015 роки від 10.12.2004 (зі змінами від 21.06.2007 № 13/5, 01.02.2012)
	Стратегія розвитку Волинської області на період до 2020 року від 20.03.2015
Дніпропетровська область	Комплексна стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2015 року від 24.06.2011
	Стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року від 26.09.2014
Донецька область	Стратегія економічного і соціального розвитку Донецької області на період до 2015 року від 23.03.2007
	Стратегія розвитку Донецької області на період до 2020 року від 12.05.2015 (зі змінами від 21.06.2016 № 498)
Житомирська область	Стратегія розвитку Житомирської області на період до 2015 року від 23.04.2008 (зі змінами від 15.12.2011 № 323)

Продовження таблиці 1

	Стратегія розвитку Житомирської області на період до 2020 року від 19.03.2015
Закарпатська область	Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2015 року від 28.12.2006
	Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2020 року від 06.03.2015
Запорізька область	Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року від 06.06.2008 № 2 (зі змінами і доповненнями від 29.12.2011 № 2, 08.09.2012 № 8)
	Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року від 25.02.2016
Івано-Франківська область	Стратегія економічного та соціального розвитку територій Івано-Франківської області на період до 2015 року від 20.02.2007
	Стратегія розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року від 17.10.2014
Київська область	Стратегія розвитку Київської області на період до 2015 року від 30.03.2007
	Стратегія розвитку Київської області на період до 2020 року від 06.11.2014
Кіровоградська область	Стратегія економічного та соціального розвитку Кіровоградської області на період до 2015 року від 24.11.2006
	Стратегія економічного та соціального розвитку Кіровоградської області на період до 2013–2020 року від 21.12.2012
	Стратегія розвитку Кіровоградської області на період до 2020 року від 27.03.2015
Луганська область	Стратегія економічного та соціального розвитку Луганської області на період до 2015 року від 25.09.2008
	Стратегія розвитку Луганської області на період до 2020 року від 26.06.2015
Львівська область	Стратегія розвитку Львівської області до 2015 року від 13.03.2007 (зі змінами від 17.05.2012 № 309/0/5-12)

	Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року від 29.03.2016
--	---

Продовження таблиці 1

Миколаївська область	Стратегія економічного і соціального розвитку Миколаївської області до 2015 року від 30.10.2007
	Стратегія розвитку Миколаївської області до 2020 року від 16.04.2015
Одеська область	Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2015 року від 24.12.2004 (зі змінами від 03.03.2005 № 347-93/A-2005)
	Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року від 28.10.2011 (актуалізована від 21.12.2015 № 32-VII)
Полтавська область	Стратегія розвитку Полтавської області на період до 2015 року від 29.11.2006
	Стратегія розвитку Полтавської області на період до 2020 року від 16.01.2015
Рівненська область	Стратегія економічного та соціального розвитку Рівненської області на період до 2015 року від 29.12.2006
	Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2020 року від 18.12.2014
Сумська область	Стратегія економічного і соціального розвитку Сумської області на період до 2015 року «Нова Сумщина – 2015» від 16.09.2004
	Стратегія розвитку Сумської області на період до 2015 року «Нова Сумщина – 2015» від 29.12.2010
	Стратегія регіонального розвитку Сумської області на період до 2020 року від 09.04.2015
Тернопільська область	Стратегія економічного та соціального розвитку Тернопільської області на 2004–2015 роки від 25.10.2004
	Стратегія розвитку Тернопільської області на період до 2020 року від 04.01.2016
Харківська область	Стратегія сталого розвитку Харківської області до 2020 року від 23.12.2010
	Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року від 05.03.2015

Херсонська область	Стратегія економічного та соціального розвитку Херсонської області до 2015 року від 28.11.2007
--------------------	--

Продовження таблиці 1

	Стратегія розвитку Херсонської області на період до 2020 року від 10.09.2015
Хмельницька область	Стратегія економічного та соціального розвитку Хмельницької області на 2004–2015 роки від 15.09.2004
	Стратегія регіонального розвитку Хмельницької області на 2011– 2020 роки від 18.05.2011
Черкаська область	Стратегія розвитку Черкаської області до 2015 року від 27.04.2007 № 10-2/V (зі змінами від 28.12.2011 р. № 12-1/VI
	Стратегія розвитку Черкаської області до 2020 року від 05.03.2015
Чернівецька область	Стратегія розвитку Чернівецької області до 2015 року від 28.12.2006
	Стратегія розвитку Чернівецької області до 2020 року від 18.06.2015
Чернігівська область	Стратегія соціально-економічного розвитку Чернігівської області на період до 2015 року від 26.01.2007
	Стратегія сталого розвитку Чернігівської області на період до 2020 року від 28.05.2015
м. Київ	Стратегія соціально-економічного розвитку міста Києва на період до 2015 року від 29.11.2004
	Стратегія розвитку міста Києва до 2025 року: Одвічні традиції, сучасна якість життя від 15.12.2011 (зі змінами від 14.05.2015 № 463/1327)

Джерело: складено автором на основі даних офіційних сайтів обласних державних адміністрацій

ДОДАТОК Б

Таблиця 2

Порівняння регіональних пріоритетів розвитку, визначених у Державній стратегії регіонального розвитку та регіональних стратегіях на прикладі окремих регіонів

Пріоритети		
Область	Визначені у Державній стратегії регіонального розвитку	Визначені в регіональних стратегіях
Сумська	– впровадження прогресивних технологічних процесів у промисловості (у першу чергу машинобудування, нафтогазовидобувна, хімічна); – розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва; – розбудова та модернізація транспортної інфраструктури; – впровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій; – розвиток прикордонного співробітництва	– створення кластерів в АПК за рахунок розвитку високотехнологічного агропромислового виробництва; – створення кластерів в галузі будівництва; – впровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій; – розвиток інноваційно-інвестиційної інфраструктури; – розвиток малого та середнього бізнесу в пріоритетних напрямках; – стратегія розвитку соціально-гуманітарної сфери на покращення рівня життя мешканців області

Продовження таблиці 2

Волинська	– розвиток транскордонного співробітництва, прикордонної інфраструктури; – розвиток туристично-рекреаційного комплексу; – реструктуризація вугільної галузі; – забезпечення випереджального розвитку та експортної орієнтації провідних галузей промисловості, логістики, виробничих технологій; – реформування житлово-комунального господарства, водо забезпечення; – впровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій; – розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва; – вдосконалення залізничної мережі на території області; – завершення геологорозвідувальних робіт на родовищах самородної міді; – організація виробництва добрив із використанням покладів фосфоритів, сапропелю та торфу; – розбудова транспортної інфраструктури	– розбудова аграрного сектора та впровадження аграрної реформи; – розвиток туристично-рекреаційного сектора; – розвиток транспортно-логістичної та транзитної сфер; – розбудова потенціалу інноваційного розвитку промисловості; – розширення міжрегіонального співробітництва та оптимізація транскордонної співпраці; – економіко-екологічний розвиток та формування «зеленої економіки»; – енергоефективність – основа розвитку Волині; – забезпечення збалансованого просторового розвитку; – підвищення якості життя
-----------	--	---

Продовження таблиці 2

Кіровоградська	– розвиток високотехнологічного машинобудування; – реструктуризація вугільної та гірничо-збагачувальної галузей; – залучення інвестицій та розвиток гірничо-збагачувальної галузі; – реструктуризація вугільної промисловості; – розвиток підприємств ядерно-паливного комплексу; – впровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій; – розвиток високопродуктивного агропромислового виробництва; – розбудова і модернізація транспортної інфраструктури	– розвиток промислового потенціалу; – формування високотехнологічного аграрного сектору XXI століття; – розвиток транспортно-транзитного потенціалу; – розвиток сучасної індустрії послуг як основи постіндустріального поступу; – стабільний соціальний розвиток
----------------	--	---

Джерело: складено на основі стратегій регіонального розвитку